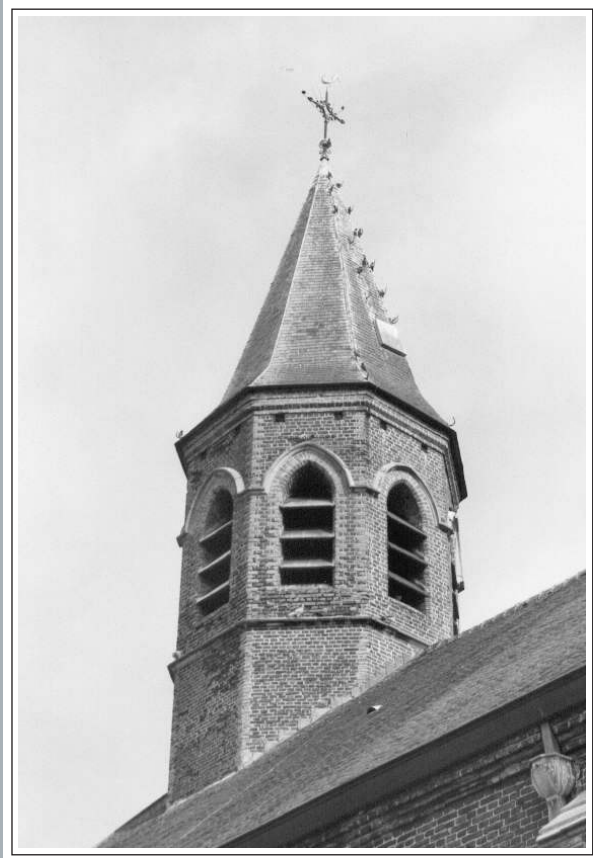

HET LAND VAN NEVELE

Driemaandelijks tijdschrift van de heemkundige kring

DE GESCHIEDENIS VAN DE KERK VAN POESELE

maart 2005

jaargang XXXVI

aflevering 1

Afgiftekantoor 9850 Nevele

HET LAND VAN NEVELE

Heemkundig tijdschrift voor
Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem,
Merendree, Nevele, Poesele, Poeke, Sint-Martens-Leerne, Vinkt,
Vosselare en Zeveren

Het Land van Nevele is een uitgave van de heemkundige kring
"Het Land van Nevele" v.z.w.

Abonnementen en lidgeld 2005

Abonnementen op *Het Land van Nevele* lopen over een jaargang van vier nummers. Bij nieuwe abonnementen in de loop van het werkjaar worden de vorige nummers, indien nog voorradig, nagestuurd. Oudere nummers vanaf 1970 zijn nog in beperkte hoeveelheid beschikbaar.

Lidgeld 2005

18 euro (+ 3 euro buitenland) over te schrijven op rekening 290-7431460-20 van "Het Land van Nevele" v.z.w.,
Dammeers 35, 9880 Aalter.

Steunend lid 2005

Vanaf 25 euro

Redactieadres

J. Luyssaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree

Tijdschriftadministratie

L. De Ruyck, Heiste 45, 9850 Landegem

Administratie dagelijkse werking

A. Bollaert, Beentjesstraat 24, 9850 Poesele

Opmaak

C. De Groote, Landegem

Druk

Beschutte Werkplaats "Nevelland", Nevele

De auteurs, en niet de uitgever, zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en illustraties.

HET LAND VAN NEVELE

maart 2005

jaargang XXXVI

aflevering 1

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

Land van Nevele

André BOLLAERT, De geschiedenis van de kerk van Poesele	3
Stefaan DE GROOTE, Sporen van Tempeliers in het Land van Nevele	37
Stefaan DE GROOTE, Marcel Claeys overleefde op 27 mei 1940 in Vinkt tweemaal een executie	51
André BOLLAERT, Voor u gelezen: "De oudste windmolens in het graafschap Vlaanderen (1181-1300)	61
Arnold STROBBE, Aalter in oorlogstijd.	63
Verslagen	73

Mensen van Toen

Stefaan DE GROOTE, Foto uit de oude doos	87
Walter VERBRUGGE, Voorouderreeks van Maria Julia Verstraete	88

DE GESCHIEDENIS VAN DE KERK VAN POESELE

Het leven van een parochie speelt zich af rond en in zijn parochiekerk. Hier maken de gelovigen drie van de belangrijkste momenten van hun leven mee. Ze worden er gedoopt, ze worden er in de echt verbonden en ze worden er uitgedragen en begraven.

In een kleine leefgemeenschap - als Poesele is - werden deze momenten door de inwoners meer intens en langer meegeleefd dan in een stad of een grote gemeente. De kerk was een belangrijke plaats in hun leven, ook voor hen die niet of slechts sporadisch deelnamen aan de godsdienstige vieringen. Het imposante gebouw waakte over alle huizen eromheen.

In de brochure die we naar aanleiding van de 150ste verjaardag van de bouw van de huidige kerk samenstelden, schreef de Zomergemse deken Jos Verstraeten, tevens parochiaal beheerder van de Poeselse parochiekerk, in de inleiding het volgende: *“Gelovige mensen bouwen sedert eeuwen een huis voor God, een plaats voor de Heilige in hun midden. Zij weten wel dat de Allerhoogste in de hemel woont, onzichtbaar en verheven boven al het aardse. Maar zij geloven ook dat de Onzichtbare een woning kan hebben op aarde, een plaats waar Hij zich laat ontmoeten en waar Hij audiëntie verleent aan allen die Hem zoeken.”*

Situering en ontstaan van de parochie

Zo is het vermoedelijk ook zo'n 1000 jaar geleden te Poesele gebeurd. De Aalterse heemkundige en historicus Luc Stockman kwam na vergelijkende studies met andere parochies tot de conclusie dat de parochie Poesele werd gesticht in de loop van de 11de eeuw. Voor zijn vergelijkende studie baseerde hij zich vooral op de keuze van de patroonheiligen.

Uit een oude akte weten we dat op 24 december 1121 Lambrecht, bisschop van Noyon-Doornik, het patronaat van de kerk van Poesele aan abt Wulverik van de Sint-Baafsabdij te Gent schonk. Het is de vroegste vermelding van de parochie Poesele onder de naam POKSELA. Enkele jaren later, in januari 1156, meer bepaald in een bulle van paus Adrianus IV, wordt de kerk van Poesele opnieuw vermeld in een opsomming van de goe-

deren van de Sint-Baafsabdij en onder de bescherming van de paus genomen. Tijdens het midden van de 13de eeuw werd de parochie door Walter de Marvis, bisschop van Doornik, afgepaald.

Vanaf de eerste eeuwen van de kerstening van onze gewesten, (volgens pastoor Frans Michem, de Vinktse heemkundige en specialist in de lokale kerkgeschiedenis, was dit ten laatste in de 7de of de 8ste eeuw), behoorde Poesele tot het uitgestrekte diocees van Doornik. Dit bisdom omvatte het gehele gebied tussen de Schelde, de Noordzee en de IJzer. Het telde in de 15de eeuw 3 aartsdiakonaten, 12 dekenijen en 506 parochies. Gent was één van die drie aartsdiakonaten en bestond uit vier dekenijen: het Waasland, Roeselare, Oudenaarde en Gent. Samen telden ze 160 parochies. Poesele behoorde tot de dekenij Gent. Na de oprichting van het bisdom Gent op 7 augustus 1561 werden de dekenijen herschikt.

Het nieuwe bisdom Gent werd ingedeeld in acht decanaten: Gent, Evergem, Hulst in Zeeuws-Vlaanderen, Waasland, Dendermonde, Oudenaarde, Tielt en Deinze. Poesele werd ingedeeld in de dekenij Deinze die op 18 april 1571 was opgericht. Poesele bleef bij Deinze tot 1642, toen verhuisde de parochie samen met Meigem naar de dekenij Tielt. Tot die dekenij Tielt behoorden op dat moment nog de volgende Oost-Vlaamse parochies: Aalter, Bellem, Gottem, Grammene, Lotenhulle, Vinkt en Wontegem.

Dit laatste bracht in Poesele een zeer opmerkelijke situatie teweeg vermits de gemeente plotseling werd verdeeld over twee decanaten. De parochie Poesele omvatte namelijk niet het gedeelte Poesele-Kerrebroek dat zich over de beek bevond. Dit deel behoorde tot de parochie Nevele. In de oude landboeken is men meestal duidelijk als het gaat over de beschrijving van een stuk land aldaar, dan noteert men meestal: “gemeente Poesele – parochie Nevele”. De overledenen van Poesele-Kerrebroek werden trouwens ook op het kerkhof of in de kerk van Nevele begraven. Deze toestand wijzigde pas op 19 mei 1803. Toen strekte het bisdom Gent zich uit over beide Vlaanderen en werden vele nieuwe decanaten opgericht waaronder Nevele. In dat jaar werd trouwens een nieuwe stenen brug aangelegd over de Poekebeek. Van dan af maakte Poesele deel uit van de dekenij Nevele en konden de gelovigen van Poesele-Kerrebroek voortaan hun kerkelijke plichten vervullen in de parochiekerk van hun gemeente. In de Poeselse straatnamen komt deze situatie nog steeds tot uiting. De straat vanaf

Poesele kerk tot aan het brugje over de Poekebeek noemt Oude Kerkstraat terwijl de straat die vanaf de Poekebeek richting Nevele loopt de Nieuwe Kerkstraat wordt genoemd.

De indeling van de dekenij Nevele zou in de loop der jaren dikwijls wijzigen maar Poesele bleef bij Nevele behoren tot aan de schrapping van de dekenij op 28 april 1978. Vanaf dan maakt de parochie Poesele deel uit van de dekenij Zomergem.

De reeds eerder aangehaalde afhankelijkheid van de bisschopsstad Doornik en aartsdiaconaat Gent bleef tot aan het einde van het Ancien Régime voelbaar. Zo was van in de vroege middeleeuwen de voornaamste tiendeheffer de Doornikse abdij “Notre Dame des Prez Porchains”. Het patronaat van de kerk (m.a.w. het recht om de pastoor te benoemen) was in handen van de proost van het Gentse St.-Baafskapittel. Na de oprichting van het bisdom Gent kwam die waardigheid toe aan de bisschop zelf.

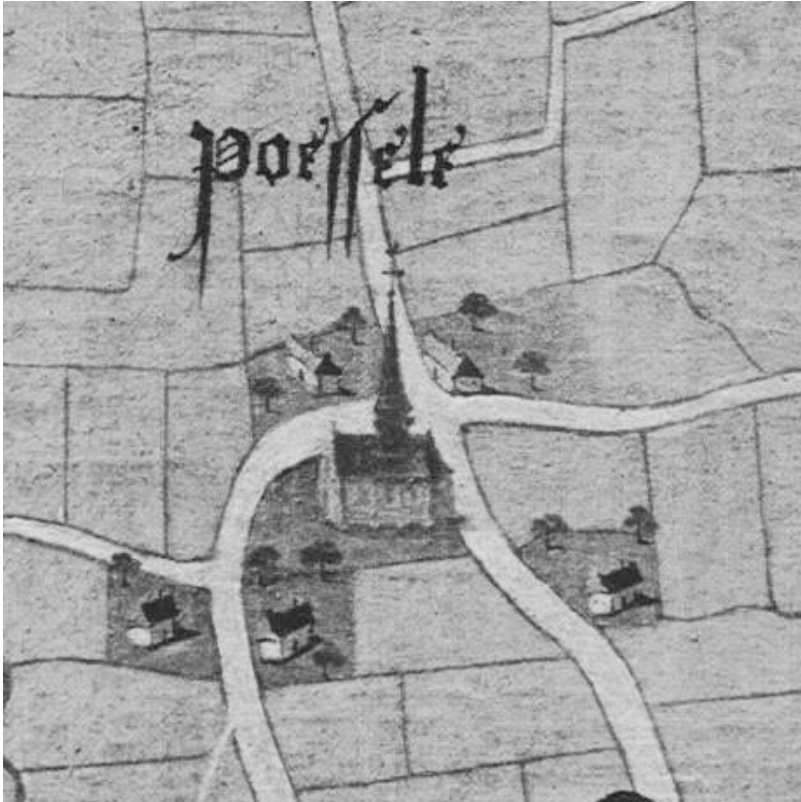
De inkomsten van de kerk

Een kerk kan niet onderhouden worden als er geen inkomsten zijn. Er waren natuurlijk de heffingen ten voordele van de kerk en zijn bedienaars, de omhalingen met de schaal en de giften uit de offerblokken maar de parochie bezat ook eigendommen en had inkomsten van eigendommen en goederen. Hoe die eigendommen bij de Poeselse kerkgemeenschap zijn terecht gekomen vraagt nog bijkomend onderzoek. Uit de inkomsten van de kerkrekeningen uit de eerste helft van de 18de eeuw blijkt dat de navolgende gronden op dat moment toebehoorden aan de kerk. In 1754 werden de meeste van deze eigendommen openbaar verkocht.

Een eerste perceel land dat toebehoorde aan de kerk was de “*kerckenstock*”. Het lag op Nevele Veldeken juist over de Neerschuurbeek. Tijdens de eerste helft van de 18de eeuw was er een bos aangeplant.

Op Poesele zelf hadden we de navolgende percelen:

- De “*kerckemeersch*”, is vermeld als eigendom van de kerk in een landboek van 1639. Het perceel had een oppervlakte van 728 roeden. Nu gekend als Poeselbos in de Mortierstraat (nr. 223 op de kaart).

Poesele kerk in 1627, detail uit de geschilderde grenskaart van de Kasselrij Kortrijk en de Kasselrij van de Oudburg door Loys de Bersaques (Bijlokemuseum Gent - foto Lothar Graumann 1985)

- De “kerckenbulck” wordt al in 1587 vermeld als eigendom van de kerk. Toen was als oppervlakte vermeld 2 gemeten (= 600 roeden). In het landboek van 1670 en al de latere beschrijvingen staat 528 roeden (nr. 201 op de kaart).
- Daar rechtover ligt “d’oude priesteraage” (nr. 202 op de kaart) die in 1587 vermeld stond als eigendom van de pastorie. Dit perceeltje is een bewoonde nederzetting geweest vóór 1587. In 1724 was er volgens het belastingsboek van de gemeente nog een motte met wallen eromheen.
- De “neckersput”, oorspronkelijk de naam van een stuk land. Later werd er een hoeve opgetrokken. Het perceel had een oppervlakte van 538 roeden (nr. 235 op de kaart).
- De “priesteraaghe”, de gronden waarop de pastorie stond met het aangrenzend akkerland. Dit perceel had een totale oppervlakte van 2.140 roeden. In de loop van de 18de eeuw werd op dit perceel, schuin tegenover de kerk, een tweede woning opgetrokken (nr. 18 op de kaart).

Sommige woningen of percelen vonden we slechts tijdelijk terug als eigendom van de kerk zoals bijvoorbeeld de vermelding van het “kerckenhuys” op de oostzijde van de kerk. In 1623 werd het verpacht en omschreven als volgt “een drycantige erve liggende op d’oostende vant kerckhof”. Tijdens de eerste helft van de 18de eeuw betaalde koster Gillis De Schuyter (en later zijn opvolger Jan Batslé) een pacht voor de “ses roeden erfe van het kerckhof daer op ten deele de caemer van syn woonhuys is gebauwt” (nr. 17 op de kaart).

Verder genoot de kerk nog enkele vaste renten:

1. een rente van 3 schellingen te betalen op St.-Andriesdag op het huis en het land liggende rechtover de kerk (nr. 119 en 120 op de kaart),
2. een rente van één stoop wijn te betalen op Pasen op een stuk land gelegen ten zuiden van de kerk (nr. 116 op de kaart),
3. een rente van 10 grootten per jaar op een hofstede gelegen in de huidige Beentjesstraat (nr. 12 op de kaart),
4. een korenrente van tweemaal een “achtelynck” komende van het perceel land genoemd “het lang gemet” (nr. 233 op de kaart),
5. een rente van 10 grootten per jaar op een hofstede en land genoemd de “neckersput” (nr. 235 op de kaart),
6. een rente van 30 grootten per jaar op de helft van een woning en land (nr. 21 op de kaart).

Deze laatste rente dateert van 9 november 1680. Al de andere renten waren vermoedelijk van vroegere datum.

En er waren ook de renten voortkomende van het ontlenen van geld aan particulieren voor de aankoop van een hoeve of een stuk land dat dan in onderpand werd gegeven. Dit vooral na 1754 toen de kerk al zijn onroerende goederen verkocht.

De geschiedenis van de oude kerk

“De lokale parochiegemeenschap was arm en het kerkgebouw, opgetrokken in veldsteen, viel regelmatig ten prooi aan de vernielzucht van doortrekkende legerbendes.” Deze zin vinden we regelmatig terug in dorpskronieken zoals die van De Potter & Broeckaert wanneer het gaat over de vroegste geschiedenis van de parochiekerken van een kleine dorpsgemeenschap. Er schuilt natuurlijk heel wat waarheid in. Overal ter wereld valt het echter op dat wanneer een bevolkingsgroep uit een diep dal kruipt zij in de eerste plaats aandacht besteedt aan hetgeen hen het meeste bindt en hetgeen hen het diepst treft: hun religie. Ik meen dat in onze nabije omgeving de vroegere Oostblokkanden daar een goed voorbeeld van zijn. En ik ben ervan overtuigd dat deze drang vroeger meer aanwezig was dan nu.

Over de vroegere toestand van de kerk is weinig gekend maar de enkele aanwijzingen die we hebben, wijzen er toch op dat aan het interieur van de kerk toch een meer dan gewone aandacht werd besteed. De tegelvondsten in de kerk in de tweede helft van november en de eerste helft van december van 1976, bij het graven van de sleuven voor het aanleggen van de nieuwe verwarming, zijn hiervan het beste bewijs. De gevonden tegels dagtekenen van de 13de en de 14de eeuw en behoren tot de vroegst gekende siertegels die tot op heden werden teruggevonden op religieuze sites in Vlaanderen.

En er is ook nog de navolgende notitie in de Gentse schepenregisters van de Keure 1493-1494, geacteerd op 14 april 1494: “*Symoen Braet, woenende te Pourszele, bekent jonvrauwen vanden Bosche, schiltsterigge, de somme van 2 pond 4 schelling groot goeder scult, reste van meerdere somme over haren conste, moeyte ende arbeit vander scilderie van tweent aultaer tafelen nu staende in de kercke van Poerszele, die zoe uut laste van hem Symoene ende andere kerckmeesters aldaer ghevrocht ende hemlieden ghelevert*”

heeft, ende belooft in zynen priveen name de voornomde somme te betalen deen heelt te Sinxenen ende dander heelt sente Jansmesse beede in den jaer 1494 eerstcommende...” Agnes vanden Bossche was een dame die haar mannetje stond in de toenmalige kunstwereld. Zij voerde heel wat opdrachten uit voor de stad Gent en is vooral bekend als de vermoedelijke schilder van het oudste nog bewaarde vaandel van de stad Gent uit 1483 dat in het Bijlokemuseum aldaar wordt bewaard.

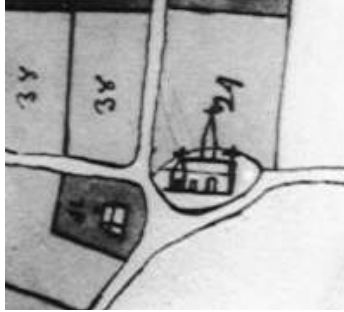
Dat Poesele in de brokken deelde bij de diverse verwoestingen die te Nevele plaatsvonden, is bijna vanzelfsprekend alhoewel daarover geen geschreven vermeldingen bewaard zijn gebleven. We denken maar aan de opstand van de Gentenaren tegen graaf Lodewijk van Male die op 13 mei 1381 zijn dramatisch hoogtepunt kende om en rond de kerk van Nevele en de slag van Nevele op 25 mei 1452 die de stede van Nevele in een slagveld herschiep.

Tijdens de 16de eeuw ontsnapte geen enkel dorp in Vlaanderen aan de Beeldenstorm. Wat er te Poesele gebeurde is niet bekend, maar op nauwelijks twee kilometer van Nevele zal de Poeselse kerk wel hetzelfde lot beschoren zijn geweest als de kerk van Nevele die samen met het klooster in 1566 werd geplunderd, een situatie die zich herhaalde in augustus 1571.

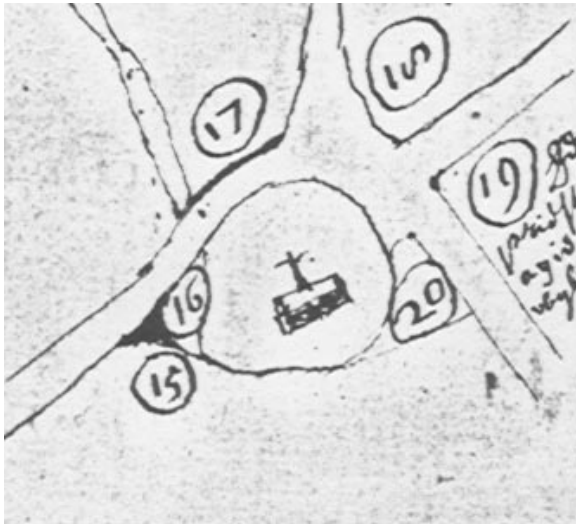
Wel weten we dat ook hier enkele inwoners zich bekeerden tot het nieuwe geloof. Een van hen, Lieven Coene zag zo zijn eigendommen geconfisqueerd. Hij werd Calvinistisch predikant en verschijnt in die functie in november 1578 terug in de omgeving namelijk te Vinkt. Daar voor was hij predikant geweest te Pittem. In 1580 verliet hij definitief Vlaanderen en vestigde zich in de omgeving van Terneuzen.

Tussen 1579 en 1583 werden te Poesele heel wat verwoestingen aangericht enerzijds door de invallen van de bosgeuzen en anderzijds door plunderende Spaanse troepen. Zo werd in 1580 ook de klok uit de kerktoeren geroofd.

Tijdens de laatste jaren van de 16de eeuw heeft Poesele, net als zovele andere parochies, het vermoedelijk moeten stellen zonder zielenherder. De parochie was trouwens ontvolkt. In een getuigenis voor de Raad van Vlaanderen kan men lezen dat er na deze verwoestingen nog slechts vier gezinnen woonden en dat alle gronden onbebouwd bleven met uitzondering

Poesele kerk in 1639, detail uit de geschilderde kaart C
uit het landboek van 1639
(Rijksarchief Gent)

Poesele kerk in 1729, schets van pastoor Paulus Leyten
in zijn parochieregister
(Rijksarchief Gent)

van deze die door de eigenaars zelf werden gebruikt, m.a.w. alle pachters waren gevlucht.

Volgens de bewering van de Oost-Vlaamse geschiedschrijvers De Potter en Broeckaert zou de pastoor alhier pas vanaf 1628 ter plaatse resideren. Zijn voorgangers zouden allemaal “*desivitores*” d.w.z. bedienaars zijn geweest. Ze verzorgden wel de eredienst maar verbleven in een andere parochie, meestal Lotenhulle. We twijfelen hier sterk aan vermits de gronden van de vroegere pastorie reeds tijdens de tweede helft van de 16de eeuw aan de kerk toebehoorden en dat er op die gronden een pastorie was opgericht. In de penningkohieren van de 20ste penning opgemaakt omstreeks 1570, een belasting ingesteld door de hertog van Alva, staan de pastorie plus de aanpalende gronden duidelijk vermeld en wordt er een belasting op gegeven. Het is naar alle waarschijnlijkheid zo dat sommige pastoors hier resideerden en anderen niet. Dit had vermoedelijk te maken met de algemene veiligheid van het ogenblik of de beschikbaarheid van de pastorie.

De oudst bewaarde kerkrekeningen dateren van het begin van de 17de eeuw. Ze geven ons een beeld hoe de kerk eruit zag en hoe ze werd onderhouden. En we kunnen ook een beroep doen op enkele bisschoppelijke en de decanale verslagen uit die tijd die bewaard zijn gebleven.

In het begin van de 17de eeuw was de kerk nog grotendeels met stro bedekt, enkel de klokkentoren had een schaliënbedekking. Het hoofdaltaar was toegewijd aan de H.Drievuldigheid en de zijaltaren aan O.L.Vrouw en de H.Laurentius, patroon van de kerk. Vermits de klok was geroofd en er geen middelen waren om een nieuwe aan te kopen, werden de kerkelijke diensten voortaan aangekondigd door een trommelaar die de straten van het dorp doorkruiste om de gelovigen tot de eredienst uit te nodigen. Dit zou nog een halve eeuw zo blijven.

We zien dat de Poeselse parochie zich in het begin van de 17de eeuw geleidelijk aan tracht te herstellen van de godsdienstoorlogen die tijdens de 16de eeuw van onze streken een hel hadden gemaakt. Eenzelfde situatie deed zich trouwens in al de parochies in Vlaanderen voor. Bij de ene ging het herstel wat vlugger dan bij de andere maar in tegenstelling met wat de geschiedenisboeken op school ons lieten geloven, zou het herstellen van de katholieke religie in onze streken minstens een halve eeuw aanslepen.

In de kerkrekening van 1607 tot 1612 wordt ons verteld dat het stro van het oude kerkdak werd verkocht en dat men het dak boven het hoogkoor van de kerk met “*tichelen*” bedekt. De benedenkerk wordt met stro bedekt. De 1.170 schelven stro worden geleverd door Nicolaëys Droomaert en deskundig op het dak gelegd in acht dagen door Pieter Claëys. Tevens kocht men 1.200 “*plaveysteen*” om de kerkvloer te leggen. De kosten voor de herstelling van het hoogkoor, in totaal £18, worden betaald door het kapittel van de kathedraal van Doornik. De meeste herstellingswerken werden uitgevoerd door metsers Joos Taelboom.

In de volgende jaren tot 1620 komt de tiendeheffer nog tussen voor de verdere opsmuk van het hoogkoor. Er wordt een nieuw “*Heyligh Sacramentshuyske*” (tabernakel) geplaatst en boven het hoogaltaar komt een houten baldakijn geplaatst door Roelant De Gheendt. Er komt een nieuwe biechtstoel en een nieuwe preekstoel. Deze laatste wordt niet in rekening gebracht. Vermoedelijk ging het dus om een schenking. De tichels (= dakpannen) op het dak boven het koor voldoen niet en werden vervangen door schalies. Het stro op het dak van de benedenkerk werd nog maar eens vervangen. In elke kerkrekening vinden we de aankoop terug van kalk voor het witten van de kerk. En zoals het naar oeroude gewoonte past werd er bij elke aanbesteding en elke uitvoering van een werk “*teeringe gedaen*” in de herberg rechtover de kerk. Ook dat vinden we terug in de kerkrekeningen.

In de rekening van de periode 1621-1624 valt het op dat alle reeds uitgevoerde herstellingen gewoon onvoldoende waren geweest om het kerkgebouw volledig op te knappen. Dezelfde herstellingen keren namelijk steeds terug. Het dak van de kerk blijkt een zwak punt te zijn. Bisschop Triest, die op 14 september 1624 de kerk bezocht, merkte op dat de parochianen veel geld hebben uitgegeven voor het herstel van de kerk en de pastorie. De hangende schorsing der kerkelijke bedieningen in de kerk werd niet uitgesproken. Nochtans moesten, volgens de bisschop, de inwoners voor de toediening van de sacramenten naar Lotenhulle gaan ofwel moet alles aldaar afgehaald worden. Nog volgens de bisschop zijn er op dat moment te Poesele 24 gezinnen.

Vermits de inkomsten van de kerk onvoldoende zijn om het kerkgebouw volledig op te knappen, wordt via een koninklijke machtiging van 10 mei 1627 een extra belasting geheven van 5 schellingen per bunder land te ver-

rekenen op Bamisse (1 oktober) en dit gedurende een periode van drie jaar. Deze belasting bracht bijna honderd ponden op. Daarbij kon men nog rekenen op een tussenkomst van de Kasselrij van de Oudburg (te vergelijken met de provincie van nu) van vijftig ponden en veertig ponden van baljuw Joris Dhondt.

Het dak van de kerk werd volledig vernieuwd. Er werden 15 bomen aangekocht die werden verzaagd door Lieven De Waepenaere en Jan Wyme. De nieuwe beuken werden verwerkt door François Focquet en de gebroeders Joos en Maurus Braet leverden het “bert” voor het dak. François Bosman uit Gent leverde de schalies, 26.000 in totaal, die door Cornelis Fournier werden geplaatst. De loodgieter van dienst was Jacques De Vos uit Gent. Vanaf 1630 was de kerk nu volledig met schalies bedekt. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bisschop Triest na zijn bezoek aan de kerk in 1630 schrijft: *“Het volk, de magistraat, de kerk- en armendismeesters hebben een goede naam. De bevolking telt nagenoeg 100 zielen en allen leven de voorschriften van de kerk na.”* In zijn verslag vermeldt bisschop Triest dat hij in de kerk twee altaren wijdde één van de H.Laurentius en één van de H.Rumoldus, beter gekend als Sint-Rombout, de patroon van Mechelen. Dit laatste is bijna zeker een vergissing van de bisschop vermits er in de kerk enkel altaren gekend zijn geweest gewijd aan de H.Drievuldigheid, de H.Maagd Maria en de H.Laurentius of was het een grapje van pastoor De Drijver die zijn superieur te grazen nam?

De 17de eeuw mogen we de eeuw noemen van pastoor Joost De Drijver, een Mechelaar. Hij koos als lijfspreuk, zinspelend op zijn naam, *“tot God drijft”* en was bijna 50 jaar pastoor alhier. Door bisschop Triest werd hij berispt omdat hij soms opvliegend was en er niet voor terugschrok om enkele klappen uit te delen, maar door zijn parochianen werd hij op handen gedragen omwille van zijn werkkraft en zijn goedheid voor de zwakkeren in de maatschappij. Zelfs de extra belasting die de parochianen opgelegd werd, kon hun mening over hun pastoor niet in negatieve zin beïnvloeden. Enkel met molenaar Pieter Braet, een echtschender, leefde hij in onmin. Dit was geen uitzondering; een groot deel van de molenaars leefde in conflict met de dorpsherder omwille van het niet respecteren van de zondagsrust.

Na de vernieuwing van het dak werd een nieuwe klok aangekocht bij Gregoor Van Halle in Gent. Ze woog 300 pond en werd ingewijd in maart

Rudimentaire schets van de parochie Poesele volgens pastoor Leyten in 1729, zonder de wijk Kerrebroek. De parochie Poesele telde toen 50 woningen. (Rijksarchief Gent)

1635, vijf jaar na haar plaatsing. Adriana Maes, de vrouw van de heer van Nevele die 2/5 van de kosten voor haar rekening nam, was de meter van de nieuwe klok.

Ondertussen was het tot een hoogoplopende ruzie gekomen tussen pastoor De Drijver en de abdijs van Notre Dame des Prez Porchains, de voornaamste tiendeheffer van de Poeselse parochie. De pastoor zag zijn stelling bevestigd en door het bisdom Gent (22 juni 1632) en door de Raad van Vlaanderen (11 april 1636) en ten slotte in beroep door de Raad van State te Mechelen (9 april 1653). Het kwam erop neer dat de abdis van de abdijs gehouden was het koor van de kerk te onderhouden evenals de pastorie en dat aan de koster een jaarlijkse vergoeding diende uitbetaald van £ 5.

Een zware slag werd aan pastoor De Drijver toegebracht door de Franse soldaten die op 30 mei 1668 de kerk plunderden en de pastorie zwaar beschadigden. Ze sloegen er alle vensters stuk en braken het ijzerwerk uit. In totaal werd te Poesele voor meer dan £ 960 schade aangebracht aan gebouwen en veldvruchten. Toen pastoor De Drijver op 3 augustus 1628 te Poesele aankwam, telde zijn parochie ongeveer 160 zielen. Bij zijn overlijden op 24 april 1678 waren dat er ongeveer 260.

Tijdens de daaropvolgende jaren bleef onze streek constant geteisterd van doortrekkende legertroepen. In 1686 plunderde een Franse legereenheid onder leiding van kapitein Delaroye opnieuw de kerk en nam er tijdelijk haar intrek terwijl al het vee van de inwoners was samengedreven op het kerkhof. In 1693 dreigt hongersnood en er wordt een lijst opgesteld waarop de uitbaters van de 33 landbouwbedrijfjes hun behoefte aan zaaigranen moeten bekend maken voor het volgende jaar. Tot overmaat van ramp brak begin november 1694 hier een besmettelijke ziekte uit die op minder dan twee maanden tijd het leven kostte aan vijfendertig inwoners. In dat jaar stierven bijna zestig Poeselaars. Alle borelingen van 1694 stierven voor het einde van het jaar. De parochie telde in het begin van dat jaar ongeveer 280 inwoners.

Net als op het einde van de 16de eeuw was onze streek opnieuw tijdelijk ontvolkt op het einde van de 17de eeuw en de beginjaren van de 18de eeuw. Voor Poesele blijkt dit duidelijk uit de aanvullingen van 1698 in het landboek van 1670. Bij meer dan de helft van de partijen land staat geen naam van een

pachter of gebruiker vermeld ofwel staat er geschreven “vague” wat “braakliggend” betekent. Dit was vooral het gevolg van de plundertochten van de Franse troepen van Lodewijk XIV die constant onze streken onveilig maakten.

De schade aan het kerkgebouw op het einde van de 17de eeuw is onduidelijk en geeft de indruk al bij al nogal mee te vallen. De kerkrekeningen maken niet echt gewag van zware herstellingskosten. De vermelde kosten, zoals het aanbrengen van nieuwe schalies, lijken eerder regelmatig terugkerende onderhoudskosten. De bevolking werd minder gespaard. Zo werd in 1708 voor £ 850 schade geleden door vernieling en beschadiging van woningen en wassende veldvruchten. In 1713 werd de kerk opnieuw ingenomen door soldaten. Na de vrede van Utrecht, afgesloten hetzelfde jaar, zal onze streek eindelijk een periode van enkele decennia rust kennen, zonder oorlogsgeweld.

Het parochiale leven tijdens de 18de eeuw werd hier beheerst door het herterschap van pastoor Paulus Leyten, een Nederlander uit de omgeving van ‘s Hertogenbosch, die hier 44 jaar dorpsheer was. Hij arriveerde hier op 2 januari 1710 en bleef hier tot aan zijn overlijden op 26 juli 1754. Hij was de auteur van een toneelstuk over de Heilige Laurentius dat hier werd opgevoerd maar dat spijtig genoeg in de loop der tijden verloren is gegaan. Zijn lijfspreuk was “*tot God leidt*”. Hij liet een nieuwe pastorie bouwen in de Beentjesstraat en volgde van zeer dichtbij het volksonderwijs op de parochie. Voor de historici en genealogen liet hij een schat van informatie achter dankzij enkele “*stati animaro*” (tellingen van de parochianen) die bewaard zijn gebleven. Net als pastoor De Drijver bleek hij een doorzetter en een mild man te zijn geweest die gewaardeerd werd door zijn parochianen. In 1717 had hij een ernstige aanvaring met de lokale wereldlijke overheid van wie hij een grotere tussenkomst voor zichzelf opeiste.

In september en oktober 1729 wordt het dak van de kerk vernieuwd en wordt het met schalies bedekt door de broers Christoffel en Jan Jooris. Ook aan het interieur van de kerk wordt vanaf nu meer aandacht besteed. Vermoedelijk waren door de opeenvolgende plunderingen en bezettingen van de kerk heel wat ornamenten beschadigd, verdwenen of vernield. Er worden nieuwe kandelaars aangekocht in 1729 en beeldhouwer Jan de Pae krijgt in 1735 opdracht tot “*het snyden van een Christus*”. In 1737 worden

niet nader genoemde ornamenten aangekocht in Gent en in 1738 krijgt Joannes-Baptist De Vos £ 1-3sch-4gr “*over tacommeren vande schildere-rije van den H.Laurentius*”. Sieur Panné, meester vergulder tot Gent, krijgt in 1749 £14-11sch-8gr “*over ende in voldoenynghe van de leverynghen van eenen vergulden troon met een versilvert beelt representeerende onze lieve vrouwe.*”

Vanaf mei 1744 werd onze streek opnieuw opgeschrikt door de komst van enkele Franse legereenheden die op 11 september hun tenten opsloegen op de grens van de gemeenten Meigem, Nevele en Poesele. De rest van deze troepenmacht had zich te Deinze geïnstalleerd. Op 4 oktober trokken de Fransen zich terug zodat een rechtstreekse confrontatie met de pragmatische troepen werd vermeden. In de komende 4 jaar werd de bevolking nog regelmatig gepest met opeisingen en hang- en spandiensten. Hieraan kwam een einde met de Vrede van Aken in 1748.

Van 1752 tot 1754 wordt het interieur van de kerk grondig aangepakt en worden enkele gewijde vaten hersteld. Aan Jan Lemeere worden £10-10sch.gr. betaald “*over de leverynghen van ene schilderij diendende tot den hooghen autaar deser kercke representerenden de H:Drijvuldigheyt.*” Ludovicus Iman of Toman, meester schrijnwerker uit Gent, levert een altaar bestemd voor de heilige Laurentius en “*eenen cleenen autaar van sinte Anna*”. Deze laatste werd te Poesele tijdens de 17de eeuw speciaal vereerd. Zij werd vooral aanroepen tegen een moeilijke bevalling. Het St.-Laurentius-altaar koste £ 45-10 sch. Het werd door de reeds voornoemde “*sieur*” Lambert Panné “*vermarbleerd*” voor de som van £ 16-15sch-5gr. Voor de som van £ 26-12sch-6gr. plaatst de reeds vernoemde Iman een lambrisering in het koor van de kerk, wordt er een schelp boven de predikstoel gemonteerd en wordt de preekstoel zelf voorzien van een nieuwe trap. Het tabernakel wordt vernieuwd, er wordt een nieuwe communiebank geplaatst en Iman komt nog tussen “*over het maeken inde selve kercke eenen lessenaar ende biechttralie met een kasken in de voute om het heyligh krisma in te setten*”. Alles werd in Gent vervaardigd en op acht wagens geladen en zo naar Poesele vervoerd.

Er wordt eveneens een nieuw doksaal geplaatst. Pieter De Ruddere betaalt £ 2-15sch.gr. voor de “*coop van eenen boom tot den voornoemden oxael*”. Geeraert Vanderplaetsen, “*meester temmerman tot Poesele*” ontvangt £ 2-

10sch.-10gr. “*over arbeyt van saegen ende temmeren aenden voornoemden oxael dit boven het gonne hij heeft quijtgescholden per specificatie ende quittantie*” en voor de som van £ 8 plaatst Ludovicus Iman een lambriser-ring aan het doksaal. “*J. van Eeckhoute, meester schildenaere tot Gendt,*” ontvangt £ 21-2sch.gr.”*over tmaerbleren ende vergulden vanden hooghen autaeer deser kercke, het schilderen van de vendels ende dootshoofden mitsgaeders over cieraet gedaen aenden oxael, predickstoel alsmede het in staet stellen van de bilden vanden heyligen Laurentius, Maria en Joannes*”. “*Jan Deseyn, meester timmerman van style*” maakt samen met zijn knecht het nieuwe belfort (=klokkenstoel) waarin de klok dient geplaatst te worden.

Ook de buitenzijde van de kerk krijgt een opknapbeurt. Het witten van de kerk gebeurt opnieuw. Dit is een regelmatig terugkerende post in de kerkrekeningen. En er werden 10.000 schalies aangekocht en verwerkt door Joannes Rondia en zijn werklieden. Naast het hoogkoor werd ook de klokkentoren hersteld. De schaliedekkers en Ludovicus Iman en zijn knecht konden op regelmatige tijdstippen hun dorst lessen bij herbergier Frans Vermeire op het dorp en er zelfs logeren zoals de kerkrekening van 1757 over de jaren 1753 en 1754 vermeldt: “*over montcost, drijnkebieer ende logist van de domestique van Ludovicus Iman meester schrijnwerker alsmede over het logist van J.van Eeckhoute in het werken aenden oxael...*”.

Dit alles werd bekostigd met de verkoop van de onroerende goederen van de kerk waarvan we in een vorig hoofdstuk reeds een opsomming gaven.

In deze kerkrekening vinden we ook voor het eerst de vermelding van een hondenslager, namelijk Pieter Lambrecht. Hij ontving 16 schellingen “*over twee jaeren de honden uyt dese kercke te weiren*”. Loslopende honden waren eertijds een echte plaag. Op zoek naar voedsel en vermits ze van nature uit graag menselijk contact opzoeken kwamen ze regelmatig de kerken binnen tijdens de eredienst die aldus verstoord werd. Vandaar dat de kerkbesturen een hondenslager aanstelden. Hij kreeg naast een vergoeding van de parochie ook een speciale “*casaque*”. Wat er met de gevangen honden gebeurde laat zich gemakkelijk raden.

In 1756 werd de klok hergoten door Marijn Wierickx uit Overmere en in 1762 schonk bisschop Maximiliaan-Antoon van der Noot een monstrans en ciborie aan de kerk. Beide voorwerpen zullen echter later worden gestolen.

In 1761 was ook al een zilveren monstrans aangekocht bij Louis Vandenhende “*meester silversmet tot Gendt*” en hetzelfde jaar levert Frans Daens “*meester schrijnwerker tot Hansbeke*” een biechtstoel voor de prijs van £ 26. Drie jaar later wordt door dezelfde Daens nog “*eene casse*” gemaakt voor de prijs van £ 25-10sch.gr.

In 1776 wordt een nieuwe sacristie gebouwd. Pieter Bafort levert de materialen, Antoon Schijvens voert de metselwerken uit, smid Pieter De Mulder levert en plaatst het ijzerwerk en timmerman Joannes Verplaetse plaatst de houtconstructies. Ludovicus Lagrange levert 650 “*hermentieresteen*” en 6000 schalies die door Emmanuel Van der Haegen uit Wakken worden geplaatst.

Toen de Fransen op het einde van de 18de eeuw onze streken binnenvielen werd de klok in 1790 opnieuw uit de toren geroofd en verbrijzeld. Na 1790 en vóór 1800 wordt de kerk opnieuw gedeeltelijk hersteld. Pieter Morthier “*baes schaildedecker tot Wacken*” repareert het schaliedak en metsers Antoon Schijvens en timmerman Jan Verplaetse, beiden Poeselaars, doen herstellingswerken van respectievelijk metselwerk en houtconstructies. Adriaen De Clercq, “meyer” krijgt van de kerk £ 52-5sch-4gr. “*voor al dornamenten berustend inde kerkke deser commune gecocht werden*”. Teneinde de eredienst te laten voortgaan had de gemeente dus het nodige aangekocht dat later door de kerk werd terugbetaald.

In 1808 of 1809 werd, deels door de financiële tussenkomst van molenaar-burgemeester Adriaan De Clercq, een nieuwe klok geplaatst. De kerkrekening van deze periode vermeldt het volgende in het Frans, want we maakten op dat ogenblik deel uit van het Franse keizerrijk: “*A Monsieur J. du Mery à Bruges pour acompte de la fourniture d’une cloche et dont le supplément est payé par Adrien De Clercq, par acquis du 28 mai 1809*”. Er worden £ 47-15sch.gr of 519,71 Franc (argent décimalisé) in rekening gebracht. Burgemeester De Clercq betaalde vermoedelijk £ 50 maar de bewijsstukken hiervan ontbreken in het archief. Timmerman Jan Verplaetse kreeg £ 5-12-4 “*pour fourniture des clocs corde et mains d’oeuvre en faisant monter la cloche au clocher*”. De klok woog 510 pond.

Kunstenaar De Cauwer levert in 1811 een schilderij “*De marteldood van de H.Laurentius*”, patroon van de kerk. Het kostte £ 38-19-1 of 424,43 frank.

In 1814 schonk Marie-Jacoba Bogaert een nieuwe zilveren remonstrants, een ciborie en een kelk die vervaardigd werden in het atelier van de Nevelse zilversmid van der Ougstraten.

In 1815 worden opnieuw heel wat onderhoudswerken uitgevoerd. Metser Nestor Madou ontvangt meer dan 200 frank voor reparatiewerken aan de kerk en Jan Verplaetse ontvangt meer dan 100 frank voor reparaties aan de houtconstructie.

In een beschrijving van de kerk, opgemaakt in 1842, lezen we dat het *“een oud bouwvallig gebouw is in steen, gedekt met schaliën, hebbende eene lengte van zeventhien meter en eene breedte van twaalf meter, zij is afgezonderd van andere gebouwen op een droog en wel geschikt kerkhof omringd met hagen. Het inwendig bouwwerk is weinig sierlijk en bestaat in twee gangen ondersteund door kolonnen, er is een choor, altaren en twee sacristyen.”*

Op 27 april 1849 verbood de bisschop nog kerkelijke diensten op te dragen in het kerkgebouw zodat de parochiegemeenschap zich dringend genoodzaakt zag naar een andere oplossing te zoeken om haar godsdienstige verplichtingen te kunnen vervullen.

Ondanks het feit dat het kerkgebouw bouwvallig was verklaard, mocht er met toelating van de kerkelijke en wereldlijke overheid nog één voorstelling in doorgaan. Op zondag 7 april 1850 trad hier de wereldberoemde goochelaar-illusionist Louis Courtois op ten voordele van de kerk. Courtois die een vaste gast was op de Gentse en Kortrijkse foor was ook een jaarlijks terugkerende gast aan het hof van de Franse koning Napoleon III. Hij was gehuwd met de oudste dochter van de voormalige Poeselse koster Karel Van Gele en halfzuster van koster Karel-Lodewijk van Gele.

De oprichting van een noodkerk

Vermits Poesele sinds 1845 over een nieuwe pastorie beschikte, werd besloten om de oude pastorie in de Beentjesstraat tijdelijk om te bouwen tot voorlopige parochiekerk. Binnen het gebouw werden enkele muren en deuren uitgebroken er rekening mee houdend dat alles zoveel mogelijk in zijn oorspronkelijke staat kon worden hersteld. De grote dubbele schouw werd afgebroken en vervangen door een *“Frans schouwken”* in de oostelijke

kamer van de pastorie. Het gebouw werd naar de straatzijde toe 8 m 65 cm verlengd met “*agkanten stijlen en plaeten op een fondament van 30 cm hoog over een breedte van 4 m 40*”. De barak, in de teksten van die tijd meestal de “*cabane*” genoemd, werd bedekt met rode pannen en aan de inkom werd een dubbele ingangsdeur aangebracht. De gehele kostprijs werd geraamd op 653,50 frank. Voor de noodkerk in gebruik kon worden genomen, werden de kerkelijke diensten gehouden in de kapel van O.L.Vrouw-ter-Nood, schuin tegenover de oude pastorie.

De oprichting van een nieuwe kerk

Het midden van de 19de eeuw was voor Poesele een wonderbaarlijke tijd. Midden de zware economische crisis die “arm Vlaanderen” tijdens deze periode doorworstelde, slaagde men erin tussen 1845 en 1854 een nieuwe pastorie, een nieuwe kerk en een nieuwe school te bouwen. Het wijs beleid van Jacobus-Francies De Mulder, burgemeester te Poesele van 1841 tot 1894, speelde hierin een belangrijke rol. Hij had zelfs het plan opgevat om via het ruilen van gronden het dorpscentrum te verleggen naar de Bredeweg en daar een nieuwe kerk en pastorie op te richten maar de provinciale overheid nam dit voorstel niet in overweging.

Het was onder pastoor Jan-Frans Liedts dat de plannen werden gesmeed voor het oprichten van de nieuwe kerk. Hij was het ook die samen met burgemeester De Mulder de nieuwe pastorie had laten bouwen in de Poekestraat. Pastoor Liedts was afkomstig van Oudenaarde. Hij was pastoor van Poesele van september 1843 tot aan zijn aanstelling te Appels in 1854.

E.H. Jan-August Clarysse, zoon van een bouwondernemer en toen onderpastoor te Wingene, werd aangezocht om een kerkgebouw te ontwerpen. Er werd verteld dat de Gentse bisschop Louis-Joseph Delebecque de arme parochies gemakkelijk doorverwees naar pastoor Clarysse voor de bouw van hun kerk, klooster of school omdat hij een karig ereloon vroeg en er zeer wel in slaagde een meer dan degelijk bouwwerk te ontwerpen. Clarysse raamde de kostprijs van de nieuwe kerk op 22.000 frank, een raming die zowel door het kerk- als gemeentebestuur als redelijk werd aanvaard. Een eerste plan werd eigenlijk gemaakt door de Nevelse architect 't Kindt. Zijn plan kon de bouwheren blijkbaar niet overtuigen en zijn tus-

Tabernakel deur in verguld houtwerk, Ateliers van Leonard Blanchard,
Sint-Denijs-Westrem 1881.
(Foto: André Bollaert)

senkomst zou zich beperken tot het plan van de noodkerk en de twee pilaren met vaasbekroning aan de inkom van het kerkhof.

Voor de aanbesteding van de nieuwe kerk boden zich vier aannemers aan van wie Francies De Moor uit Gent werd weerhouden voor de som van 25.800 frank, hierin inbegrepen de afbraak van de oude kerk. Burgemeester De Mulder werd gelast met het toezicht op de uit te voeren werken.

De huidige kerk is 26,60 meter lang en 15 meter breed. De nok van het dak steekt 15 m 40 cm boven de begane grond uit en de hoogte tot aan het kruis van de achthoekige toren bedraagt 30 m 30 cm. De zijbeuken zijn door tweemaal twee zuilen gescheiden van de middenbeuk en het gebouw wordt aan de buitenzijde ondersteund door 14 drummers. De fundering werd gemetseld met veldsteen afkomstig van de oude kerk. Het opgaand metselwerk bestaat uit scheldesteen en de volledige en halve pilaren in de kerk uit Rupelmondse klinkaart, zodanig bekapt en gebakken om juist de profielen van de pilaren en de bogen te volgen. De blauwe arduin langs de buitenzijde is afkomstig van Ecausines, de arduin binnenin is van Doornikse origine; de vloer is steen van Basècles.

Volgens de overlevering werden de stenen voor de kerk gelost te Nevele langs het pas aangelegde Schipdonkkanaal en werden ze door de bevolking met kruiwagens naar de bouwwerf gevoerd. Ondernemer De Moor overleed tijdens de werken. Zijn weduwe nam zijn taak over. Eind 1852 was de ruwbouw klaar. De afwerking was echter niet zoals het hoorde en het kwam tot een proces tussen de aannemersvrouw en de kerkfabriek. In de loop van 1854 kwamen zij tot een akkoord.

Op 17 september 1855 werd de kerk plechtig ingewijd door Mgr. Delebecque. Voor de bouw van de kerk kreeg men 18.800 frank subsidie van de gemeente en de overheid. De giften van de parochianen en de inkomsten van allerlei organisaties bedroegen 2.981,59 frank.

In de geschiedenis van Poesele uit 1867 door De Potter en Broeckaert vinden we een beschrijving van het interieur van de beginjaren van deze kerk. Zo lezen we dat boven het hoofdaltaar het reeds eerder vernoemde schilderij hing van de Gentse schilder De Cauwer dat de marteldood van de H. Laurentius voorstelde. Rechts en links van dit schilderij hingen twee

Jezus beweend door Maria en Maria Magdalena en
twee treurende engelen:
middenstuk hoofdaltaar 1852-1855
(Foto: André Bollaert)

kleinere schilderijen die de H.Petrus en de H.Paulus voorstelden, geschilderd door de Brugse schilder Jozef Canneel.

Het O.L.Vrouwaltaar was versierd met een Mariabeeld en een schilderij van Canneel “De heilige Domenicus ontvangt de rozenkrans uit de handen van Maria”. Aan weerszijden van het altaar was een nis waarin de beelden stonden van de H.Franciscus van Assisi en de H.Antonius van Padua.

Het altaar toegewijd aan Sint-Jozef was versierd met het beeld van de patroon van België met daarboven het schilderij van de H.Donatus, geschilderd in 1860 door de Gentenaar Scheirs. Dit schilderij bevindt zich nu achteraan in de kerk. Langs weerszijden van het altaar bevonden zich in een nis de beelden van de H.Laurentius en de H.Rochus.

Op 30 augustus 1850 hadden de leden van de kerkfabriek een brief gericht aan koning Leopold I met het voorstel het derde altaar toe te wijden aan de H.Louise, ter nagedachtenis van de overleden vorstin maar het Hof heeft blijkbaar nooit gereageerd op dit voorstel, dus werd het maar de H.Jozef.

Aan de ingang van de kerk hing het schilderij “De Heilige Drievuldigheid” geschilderd door Lemeere in 1754. Dit schilderij sierde destijds het hoofdaltaar van de oude kerk. De glasramen waren voorzien van gewoon of mat glas. De biechtstoel, het beste meubel van de kerk genoemd, werd zoals eerder vermeld, vervaardigd door Frans Daens uit Hansbeke. Deze Daens was de overgrootvader van Pieter Daens en van priester Adolf Daens. Toen het bovendeurkje van de biechtstoel beschadigd werd vervaardigde de plaatse-lijke beeldhouwer Blondijn Van Haver een nieuw exemplaar met in het midden een beeldje van “de goede herder”. Van Haver werd in 1811 te Poesele geboren en overleed hier in 1865. Hij was een eenvoudige volksjongen met een natuurlijke aanleg voor beeldende kunsten. Zijn arme afkomst belette hem echter een degelijke opleiding te volgen. Om iets bij te verdienen was hij klokkenluider en stoeltjeszetter in de kerk.

Aan de oostzijde van de kerk werden twee grafstenen uit de 16de eeuw ingemetseld afkomstig uit het koor van de oude kerk. De grafsteen van pastoor Marijn Van Biervliet uit 1518 werd in oktober 1918 verwoest. De grafsteen van baljuw Gherolf de Ruuter en zijn echtgenote Lysbette Bultynck uit

De aanbidding van de wijzen”, deel van de gepolychromeerde houten triptiek boven het hoofdaltaar: Ateliers van Leonard Blanchard, Sint-Denijs-Westrem 1881.
(Foto: André Bollaert)

1555 is er nog. Het is een van de weinige bewaarde grafstenen uit de 16de eeuw in Vlaanderen die een echtpaar voorstellen.

De aankleding van het interieur in neogotische stijl werd grotendeels generaliseerd tussen 1870 en 1890, waarvoor de kerkfabriek mocht rekenen op verscheidene giften en schenkingen van gegoede families. In de nis, boven de ingangdeur van de kerk, bevindt zich een houten beeld van de H.Laurentius, vervaardigd door Blondijn Van Haver.

Wat het eerst opvalt als men het gebouw betreedt, zijn de prachtige glasramen in het koor die, volgens de overlevering, afkomstig zijn uit de ateliers van meester glazenier Coppejans uit Gent. Ze werden geplaatst na de Eerste Wereldoorlog. Zo zien we van links naar rechts de H.Apollonia, de H.Barbara, de H.Cornelis, de H.Jozef, het H.Hart van Jezus, het H.Hart van Maria, de H.Laurentius, de H.Donatus, de H.Nicolaas van Tolentijn en de H.Rochus.

De muurschilderingen onder de ramen dateren uit de jaren 1875-1876 en zijn het werk van de Nevelse religieuze schilder Theodoor Janssens (1852-1899). De twee fragmenten links en rechts verbeelden taferelen uit het leven en de marteldood van St.-Laurentius, de patroonheilige van de kerk. Het fragment boven het hoofdaltaar stelt het laatste avondmaal voor, links de uitbeelding van de wonderlijke vermenigvuldiging van de broden en de vissen en rechts het wonder van het manna in de woestijn met Mozes die de stenen tafelen aan het Joodse volk toont.

Boven het hoofdaltaar bevindt zich een gepolychromeerde houten triptiek. Hij werd geplaatst in 1881 door Leonard Blanchard uit Sint-Denijs-Westrem. Het tabernakel is in verguld houtwerk. Op het linkerdeurtje staat een ciborie met een hostie en op het rechterdeurtje staat het Lam Gods met een banier. Boven het tabernakel de gekruisigde Christus, beweend door zijn moeder en de apostel Johannes, links en rechts van het tabernakel de geboorte van Jezus met respectievelijk de aanbidding van de herders en de aanbidding van de wijzen.

Het koorgestoelte is typisch neogotisch. Het koperwerk stamt uit verschillende tijden. De oudste kandelaars dateren van eind 17de begin 18de eeuw, terwijl de jongste werden aangekocht kort na de Tweede Wereldoorlog. De

“De aanbidding van de herders”, deel van de gepolychromeerde houten triptiek boven het hoofdaltaar: Ateliers van Leonard Blanchard, Sint-Denijs-Westrem 1881.

(Foto: André Bollaert)

twee fraaie zijaltaren zijn gewijd aan O.L.Vrouw en de H.Jozef. Hun beeltenis is boven het altaar in een nis uitgesteld. Ze werden afgewerkt tijdens de laatste decennia van de 19de eeuw en werden betaald met schenkingen. De eikenhouten communiebank werd geplaatst in 1874 en draagt de initialen van pastoor Cruyl. De afbeelding van het Lam Gods, die erin werd verwerkt, is eveneens van de hand van Blondijn Van Haver. De kruisweg en de neogotische biechtstoel dateren vermoedelijk ook van dezelfde periode.

Het orgel mag gerust het pronkstuk van de kerk worden genoemd. Het werd gebouwd in 1870 en komt uit het atelier van de Louis Lovaert. Louis Lovaert, was de tweede zoon van orgelbouwer Leo Lovaert. Hij werd te Nevele geboren in 1830 en overleed te Gent in 1884. De orgelkast werd gemaakt door Leonard Blanchard uit Sint-Denijs-Westrem. Het geheel kostte 5.293,48 frank, 3.850 frank voor het orgel en 1.443,48 frank voor het meubel. Het werd bij Koninklijk Besluit van 19 augustus 1980 beschermd als monument. De Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen vertelt in haar editie van 1974 er het volgende over: *“Louis’ orgel te Poesele (1870) is een der merkwaardigste Vlaamse instrumenten uit de 19de eeuw. De Lovaerts hebben op een originele wijze het rococo ontwikkeld tot preromantiek: hun orgels treffen door fluwelen labialen en vurige tongwerken.”*

Onder het orgel bevindt zich een gekruisigde Christus eveneens van de hand van Blondijn Van Haver, misschien wel zijn beste werk. Dit beeld hing vroeger onder een luifel aan de koorzijde van de kerk. De preekstoel, het minst fraaie meubelstuk, is nog afkomstig uit de oude kerk en geeft ons een idee in welke stijl het 18de eeuws interieur was uitgevoerd.

De doopvont en de houten afsluiting eromheen dateren eveneens van tijdens het herderschap van pastoor Cruyl. Het koperen deksel werd pas in 1944 geplaatst. E.H. Angelus-Franciscus Cruyl, geboren op 18 december 1822 te Assenede, werd op 6 juni 1846 te Gent priester gewijd. Hij was meer dan 20 jaar onderpastoor van de St.-Jacobskerk te Gent vooraleer hij op 13 september 1868 als pastoor van Poesele werd aangesteld. Tijdens zijn herderschap werden de belangrijkste werken uitgevoerd die nu nog het huidige binnenzicht van de kerk bepalen. Vele van de uitgevoerde werken en aangekochte stukken zijn niet ingeschreven in het in- en uitgavenregister van de kerkfabriek. Dit zou er kunnen op wijzen dat het hier gaat om schenkingen van de pastoor zelf. In april 1877 werd hij pastoor te Dikkelvenne en in

Poesele kerk gezien vanuit het noorden na het opblazen van de toren door de Duitsers op 18 oktober 1918. (Verzameling André Bollaert)

De kerk en omgeving omstreeks 1935 (Verzameling André Bollaert)

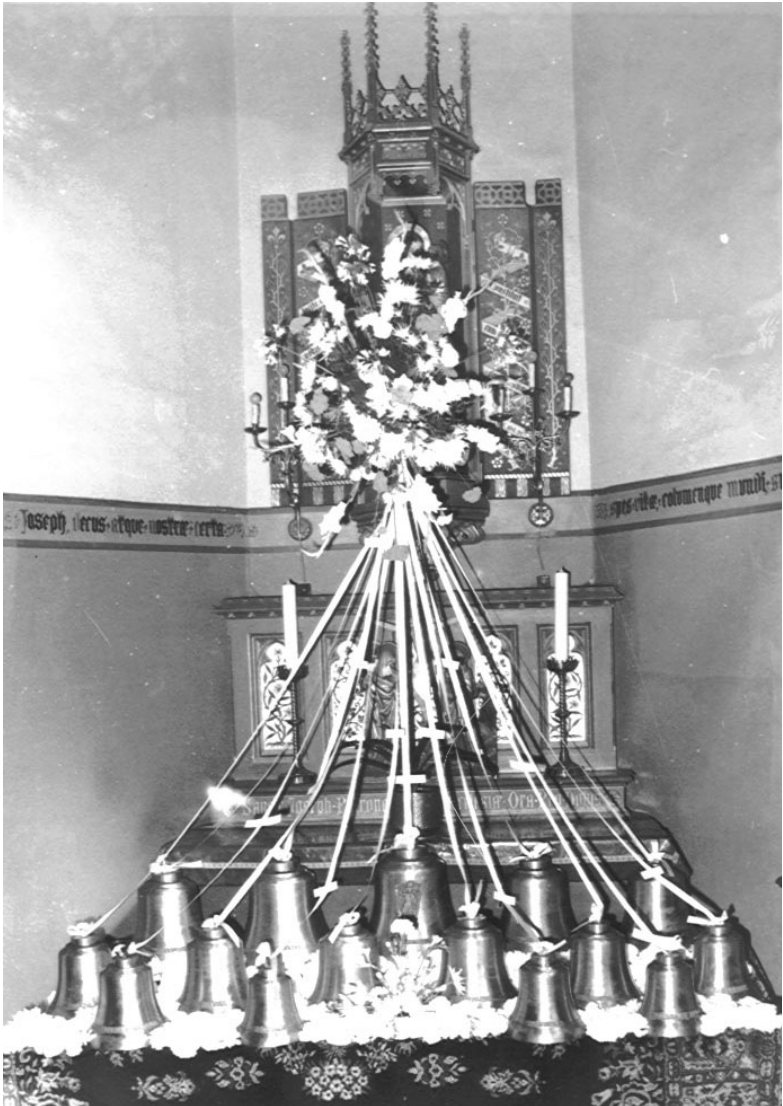
1880 werd hij als pastoor te Vinderhoute aangesteld waar hij op 16 februari 1900 overleed.

In de vorige hoofdstukken overliepen we enkele herstellingsbeurten aan de oude kerk maar ook de nieuwe kerk heeft reeds heel wat herstellingsfasen achter de rug. Een eerste belangrijke herstelling vond plaats in 1878. Op 24 april van dat jaar sloeg de bliksem in op de kerktoren waardoor brand ontstond. Door de hevige stortregen doofde het vuur gelukkig vanzelf. Een van de acht hoeken van de toren vertoonde een scheur van 3 à 4 meter en het houtwerk was verschroeid. Een deel van het metselwerk van de toren moest worden afgebroken en de schalies dienden herplaatst. De volledige herstelling kostte bijna 2.000 frank.

De zwaarste schade aan de kerk werd aangericht door de Duitsers op het einde van de Eerste Wereldoorlog. Bij hun terugtocht van het IJzerfront bliezen ze op 18 oktober 1918 deskundig de kerktoren op die totaal werd vernield. De gebarsten klok was blijven hangen in het belfort maar was onbruikbaar geworden. In de daaropvolgende beschietingen werd de sacristie van de pastoor zwaar geraakt en viel een obus achter het hoogaltaar die alle vensters in de kerk vernielde. Het zou duren tot in de zomer van 1923 alvorens alle schade aan de kerk hersteld zou zijn.

Op 25 en 26 mei 1940 waren de Duitsers hier opnieuw. In de toren hadden Belgische soldaten een uitkijkpost opgesteld die door de Duitsers werd beschoten. De toren werd getroffen door twee granaten en het dak werd doorzeefd door granaatscherven en mitrailleurvuur. Tijdens de nacht van 28 mei werd een groep burgers in de kerk opgesloten, gelukkig zonder verder gevolg. Het kerkmeubilair was naar buiten gesleurd en bleef zo enkele dagen staan aan de ingang van de kerk tussen de graven van de overledenen.

Het glasraam van O.L.Vrouw langs de kant van haar altaar is een gift van de parochianen naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de bouw van de kerk. Aan de kant van het St.-Jozefaltaar bevindt zich een glasraam van de H.Albertus. Het stelt pastoor Albert Roegiers voor en werd door hem aan de kerk geschonken naar aanleiding van zijn zilveren priesterjubileum. Beide ramen werden vervaardigd in het atelier van Hendrik Coppejans te Gent.

De klokken van de elektronische beiaard werden in 1981 tijdelijk voor het St.-Jozef-altaar opgesteld alvorens ze in het belfort van de toren werden geplaatst. (Foto René Van de Walle)

O.L.Vrouw van Altijddurende Bijstand wordt hier nog altijd vereerd en bijna dagelijks branden gelovigen kaarsen voor haar beeltenis. De speciale verering van O.L.V in deze kerk is zeer oud. Bisschop Triest maakt er in de eerste helft van de 17de eeuw reeds gewag van. Verspreid in de kerk staan er beelden van de H.Anna, de H.Antonius, de H.Donatus, de H.Franciscus-Xaverius, de H.Gerardus, het H.Hart van Jezus, het H.Hart van Maria, de H.Laurentius, de H.Maurus, de H.Rita en de H.Theresia.

In 1981 werd de luidklok, die na de Eerste Wereldoorlog was hergoten, vervangen door een elektronische beiaard die om het half uur zijn 15 klokken laat galmen boven de Poeselse huizen. De vorige luidklok bevindt zich thans boven de rechteringang van de kerk.

De patroonheilige(n)

Het komen “dienen” voor de heilige Laurentius, rond halfoogst was tot in de jaren zeventig van vorige eeuw nog een vertrouwd beeld rond de kerk. Talloze bedevaarders, meestal uit de omliggende parochies, deden er hun rondgang biddend aan de vier kapelletjes aan de kerkmuur en het beeld van de patroonheilige boven de inkom van de kerk.

St.-Laurentius wordt hier vooral aanbeden tegen besmettelijke ziekten maar ook tegen infecties, huiduitslag, koorts en puisten wordt zijn voorspraak ingeroepen. In de 19de eeuw kwamen de bedevaarders hier zeer vroeg in de morgen aan. Vandaar dat men deze bedevaart “*Poesele nuchting*” noemde. Niet alle bedevaarders hadden echter even vrome intenties. In de tijd dat de waterpompen nog buiten stonden, werden de trekkers van de pompen in het voorbijgaan meegenomen en aan de kerkingang achtergelaten.

Tot begin de jaren zeventig van vorige eeuw werd de feestdag van de patroonheilige gevierd als een zondag met vroegmis, hoogmis, vespers en lof. Zijn feestdag wordt nu gevierd op de zondag van of na zijn feestdag (10 augustus) met een rondgang rond de kerk en het zegenen met zijn relikwie.

Maar in Poesele is er nog een heilige die populairder is dan de patroonheilige namelijk de heilige Donatus. Op 6 maart 1860 werd hier bij pauselijke bul een broederschap van de heilige Donatus, patroon tegen donder, blik-

sem en andere schadelijke natuurelementen opgericht. Meteen werd de heilige door het volk tot tweede patroon van de kerk uitgeroepen. De donderheilige, zoals hij in de volksmond werd genoemd, werd gevierd op de tweede zondag van juli. Meestal kwam een pater Minderbroeder preken tijdens de vesper en na het lof werd het beeld van de heilige in processie rondgedragen rond het kerkhof. De man achter de oprichting van de broederschap was E.H. Louis Piron. Deze geboren Dendermondenaar was van 1831 tot 1849 pastoor te Sint-Maria-Leerne. In 1849 werd hij directeur van het St.-Vincentiusinstituut te Deinze. Op 5 oktober 1854 werd hij alhier als pastoor aangesteld. Hier richtte hij in 1860 de St.-Donatusbroederschap op. Begin september 1868 nam hij ontslag en vestigde zich te Nevele waar hij op 17 februari 1872 overleed.

Onder het herderschap van E.H. Albert Roegiers werd vanaf 1944 de heilige ook aangeroepen tegen de luchtbombardementen. In meer dan twintig parochies waren toen sterk gemotiveerde ijveraarsters actief die leden ronselden voor de broederschap. In 1945 noteerde pastoor Roegiers dat de broederschap 12.000 leden telde. Tijdens de tweede zondag van juli van dat jaar trok de eerste Donatusprocessie door de straten van het dorp. E.H. Albert Roegiers was op 2 oktober 1893 te Eeklo geboren. Op 30 april 1941 werd hij hier als pastoor aangesteld. Als geen ander waakte hij er nauwlettend over dat zijn parochianen de kerkelijke diensten bijwoonden en hechte enorm veel belang aan de heiligenverering, het katholiek verenigingsleven en de congregaties. In het voorjaar van 1949 werd hij pastoor van de parochie Sint-Amandsberg Oude Bareel en daarna van de St.-Elisabethparochie te Gent. Hij overleed in zijn geboortestad op 4 oktober 1969.

De processie kreeg de naam mee van "*Poesele's schoonste dag*". Via de Poekestraat, Bredeweg en Beentjesstraat werd opnieuw de kerk bereikt waar de gelovigen zich konden laten zegenen met de relikwie van de heilige. Tijdens de eerste processies was op de molenberg in het Molenstraatje (nu Poekestraat) een rustaltaar opgetrokken tegen de wand van de houten windmolen waar de gelovigen werden gezegend met het Allerheiligste.

In 1947 kwamen een recordaantal gelovigen de donderheilige vereren en waren vanuit Gent extra trams ingelegd om de bedevaarders naar Poesele te voeren. Bij de honderdste verjaardag van de broederschap in 1960 was Mgr. Callewaert, bisschop van Gent, op de feestviering aanwezig. Wegens het slechte weer kon de processie echter niet uitgaan. Door het verminderen

van de belangstelling bij de gelovigen kende de verering een sterke terugval en ging in 1972 de laatste Donatusprocessie uit.

Naar aanleiding van de 125ste verjaardag van de oprichting van de broederschap richtte de heemkundige kring Het Land van Nevele tijdens de septemberkermis van 1985 een tentoonstelling in over de Donatusverering in België en West-Europa en lieten ze een bedevaartvaantje ontwerpen. Sindsdien wordt op elke tweede zondag van juli na de hoogmis van 9 uur opnieuw gezegend met de relikwie van de donderheilige met uitdeling van bedevaartvaantjes.

André BOLLAERT, Poesele

*Deze tekst is de integrale inhoud van de lezing die op 22 maart 2005 werd gehouden in de Poeselse Sint-Laurentiuskerk naar aanleiding van de **Nacht van de geschiedenis**, een organisatie van het Davidsfonds Landegem met medewerking van de heemkundige kring Het Land van Nevele en de kerkfabriek St.-Laurentius Poesele.*

Geraadpleegde literatuur

J. Baldewijns & D. Lievois, Agnes vanden Bossche een zelfbewuste vrouw en een merkwaardige kunstenares uit het 15de-eeuwse Gent, Gent 1996.

A. Bollaert, Het onderscheid tussen de “parochie” en de “gemeente” Poesele, Het Land van Nevele, jg. XIV, afl. 2, p. 113-114.

A. Bollaert, Iets over oude grafstenen in de kerk van Poesele, Het Land van Nevele, jg. XVII, afl. 4, p. 262-267.

A. Bollaert, Een 18de-eeuwse verering van de heilige Anna in de kerk van Poesele, Het Land van Nevele, jg. XX, afl. 2, p. 143-144.

A. Bollaert, Poesele doorgelicht tijdens de contrareformatie via de kerkrekeningen en de visitatieverslagen van bisschop Triest, Het Land van Nevele, jg. XXIII, afl. 3, p. 169-192.

A. Bollaert, Poesele's schoonste dag, Het Land van Nevele, jg. XXVI, afl. 4, p. 253-286.

A. Bollaert, 1121-1996 Poesele 875 jaar. Een overzicht van de voorbije honderd jaar in foto's, Het Land van Nevele, jg. XXVII, afl. 3, p. 197-272.

A. Bollaert, Het optreden van de wereldberoemde goochelaar, illusionist, Louis Courtois in de kerk van Poesele in 1850, Het Land van Nevele, jg. XXXII, afl. 2, p. 81-89

A. Bollaert & J. Luysaert, Perceelsreconstructie van Poesele in de 17e eeuw met toponymie van de 15e eeuw tot heden, Het land van Nevele, jg. XII, afl. 2 & 3, p. 44-142.

F. De Potter en J. Broeckaert, Geschiedenis van de gemeenten van Oost-Vlaanderen, zesde deel, met o.a. Poesele, Druk. Annoot-Braeckman, Gent 1867.

K.Lanclus, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen, provincie Oost-Vlaanderen, arrondissement Gent, kanton Nevele, Brepols-Turnhout, 1989.

M.Van den Heuvel & A.Janssens, De dekenij Nevele, een historische schets, Uitg. Decock, Aartrijke, 1994.

Geraadpleegde bronnen

R.A.G, De Poeselse parochierekeningen (1607 - 1789).

Parochiearchief Poesele: Parochie- en kerkrekeningen van 1790 tot heden.

F. Michem, Notities over de parochie Poesele (handschrift - niet uitgegeven)

SPOREN VAN TEMPELIERS IN HET LAND VAN NEVELE

Sagen en legenden zijn fascinerend omdat ze soms een zweem van realiteit bevatten en worden doorverteld van generatie naar generatie. De laatste sagenvertellers zijn wellicht hoogbejaard, maar Vlaamse volkskundigen hebben de laatste decennia gelukkig reeds honderden dergelijke verhalen genoteerd.

Een groot aantal van deze verhalen gaan over de tempeliers, geheimzinnige historische ridderfiguren die even plots zijn verdwenen als ze ontstonden, maar wiens intrigerende schaduw eeuwenlang is blijven hangen. Het graafschap Vlaanderen is voor de tempeliers belangrijk geweest en vice versa.

Om die reden is het interessant om voor de dorpen van het Land van Nevele eens na te gaan welk materiaal beschikbaar is en wat de mensen hierover hadden te vertellen. We maken verder gebruik van een reeks naslagwerken over lokale geschiedenis en tempeliers in Vlaanderen, aangevuld met de sagen die Theo Penneman verzamelde, naast enkele specifieke toponiemen die in de streek voorkomen. Achteraan het artikel bevindt zich een overzicht van het geraadpleegde materiaal.

Geschiedenis van de tempeliers in kort bestek

Beschermer of plunderaar?

De tempeliersorde was een (geestelijke) ridderorde die in 1119 ontstond in de context van de kruistochten. In die periode was er een behoefte om de op de moslims veroverde gebieden te beschermen en vooral bedevaarders een veilige doortocht tegen rovers te bieden tot in Jeruzalem. Het initiatief werd genomen door de Franse ridder Hugues de Payns, samen met acht andere ridders, waaronder Godefroit de Sint Omaars uit het graafschap Vlaanderen. De geheimzinnigheid in verband met de tempelorde heeft o.a. te maken met de geheime rituelen, de strikte hiërarchie en de grote rijkdommen. De naam tempelier komt van het tempelplein in Jeruzalem. De orde had op die plaats haar hoofdzetel.

Enerzijds volgde zij de regel van de cisterciënzerorde (armoede, kuisheid, gehoorzaamheid) maar anderzijds ging de orde zich na verloop van tijd zelf te buiten aan plunderingen. Zij werd dus van beschermer zelf rover. Die tegenstelling lijkt opvallend. Maar zij kregen wel uitdrukkelijk het recht van de paus om bij oorlogen en kruistochten buit te verwerven. Abt Bernard van Clervaux stelde bovendien dat de tempelridders bij deze strijd het recht hadden te doden, want door te doden werkten ze voor Christus.

De ridders met het rode kruis op het bovenkleed werden vooral ingezet in Palestina, waar ze in opdracht van de paus de bezette gebieden probeerden te verdedigen tegen de Saracenen onder leiding van oprukkende Saladin. Ook in het Westen werd men actief. Daar werden de middelen verzameld om de strijd tegen de moslims verder te zetten.

Bankiers

Na de nederlaag in het Midden-Oosten, verlieten ze Palestina en werd Parijs de enige hoofdzetel. Er kwam verder een grote vestiging in Cyprus, maar vooral in Frankrijk - en dus ook in Vlaanderen - was men prominent aanwezig. De orde ging zich sterk toeleggen op bankiersactiviteiten. Zij hadden trouwens het recht gekregen om goederen te verwerven en zelfs tienden (middeleeuwse taksen) te heffen.

De bevolking van de commanderijen bestond hoofdzakelijk uit de eigenlijke tempelridders die een militaire functie hadden, verder uit broeders die allerlei karweien opknaptten en het land bewerkten en tenslotte uit priesters die instonden voor de erediensten. Aan het hoofd stond een commandeur, die de gemeenschap leidde.

Afgunst en afrekening

De militair-geestelijke ridderorde nam snel in macht en rijkdom toe. Overall, vooral in Frankrijk, werden tempelhuizen gebouwd. Door de bankactiviteiten (leningen) werd vooral de koning van Frankrijk één van de grote schuldenaars. De financiële middelen die van overall binnenstroomden, werden o.a. gebruikt om allerlei projecten in het Oosten te financieren. Het respect en de steun was groot maar ook de afgunst en haat namen toe. De Franse koning Filips De Schone, die hierbij overigens het fiat kreeg van

de paus¹, besloot om de orde te vernietigen onder het mom van ketterij en onzedelijke gebruiken. Maar dat was een drogreden, want hij was er vooral op uit om een machtige concurrent te vernietigen, zijn schulden op die manier weg te zuiveren en hun vele bezittingen in beslag te nemen.²

In de nacht van vrijdag 13 oktober 1307 werden in Frankrijk honderden tempeliers aangehouden. Velen vonden de dood. Het was meteen het einde van de orde. In sommige afgelegen gebieden, bv. Schotland, slaagden zij erin zich enigszins te hergroeperen en nog een rol van betekenis te spelen.³ Vermoedelijk lagen zij aan de basis van de vrijmetselarij, die in Schotland ontstond.

Er is een mythe ontstaan rond de schat van de tempeliers die uit de handen van de Franse koning zou zijn gebleven en ergens in veiligheid werd gebracht. Maar de fameuze schat is nooit gevonden. De orde werd in 1312 officieel opgeheven.

De tempeliers in het graafschap Vlaanderen

Over de tempeliers werden ontzaglijk veel studies gemaakt, waarin Vlaanderen tot in de jaren zeventig pas fragmentair aan bod kwam.⁴ Dit hiaat werd grotendeels opgevuld door het doctoraat van Lieven Cumps, dat werd gepubliceerd als ‘Tempeliers in Vlaanderen’ in 1976.⁵ Ook archeologisch onderzoek bracht een aantal zaken aan het licht.

¹ Hij kreeg hiervoor steun van paus Clemens V die de orde officieel zou opheffen.

² De kruistochten tegen de Katharen hadden eveneens tot doel om de immense rijkdommen in het Zuiden van Frankrijk in te palmen.

³ Ook een aantal Vlaamse tempeliers sloegen op de vlucht in de richting van Schotland.

⁴ Een aantal historici werken aan een groot naslagwerk over de tempeliers in Vlaanderen. De verschijning is gepland in 2005.

⁵ Prof. dr. Lieven K. Cumps, *De tempeliers in Vlaanderen*, Uitgeverij Veys, Tielt, 1976.

De tempel is in Vlaanderen belangrijk geweest. Het graafschap leverde maar liefst drie grootmeesters. De rest waren Fransen. Er ontstond een netwerk van tempelhoven. Heel wat edelen gaven bezittingen of heffingsrechten door aan de tempeliers. Zij steunden hiermee de kruistochten in het Midden-Oosten, maar er was wellicht eveneens ontzag en angst mee gemoeid. Ook de graven van Vlaanderen William Clito en Diederik en Filips Van Den Elzas schonken nogal wat bezittingen. Eén van de schenkers was trouwens een zekere Gilbert van Nevele (1180).⁶

Er was een strakke hiërarchie met verschillende functies. Voor Vlaanderen zijn de volgende commandeurs bekend: Boudewijn van Ledegem (1171) - Theobald van Veurne (1181-1182) - Bernardo Vulpis (1199-1200) - Heldebaldus (1205) - Soibert (1220-1228) - Willem van Lambesart (1230) - Jan... (1235-1236) - Jakob... (1241) - Walter van Villers (1250-1273) - Pieter uten Zak (1280-13..) en Gozwin van Brugge (1309).

Al deze commandeurs stonden onder het bevel van Franse praeceptores. Vanaf 1171 had Vlaanderen ook een eigen praeceptor. Aan de top van de orde stond de grootmeester die zetelde in Parijs.

Vlamingen die een grote rol hebben gespeeld binnen de Orde zijn: Godfried van St. Omaars (de reeds genoemde medestichter) - Hosto van St. Omaars (praktische leider van de Tempelorde in Vlaanderen en “magister in Anglia” of toezichter in het Westen) - Boudewijn van Gent (praeceptor van de Orde in Henegouwen) - Gerard van Ruddervoorde (grootmeester beter gekend onder de naam Gérard de Ridefort) - Simon van Veurne (schatbewaarder van de Tempel in Londen) en Bernard van Veurne (commandeur van Toulouse in Frankrijk).

Ook in Vlaanderen bestond de hoofdbestaansreden van de tempelorde in het verzamelen van geld om de krijgsverrichtingen in l’Outre Mer te kunnen financieren. Zij organiseerden concreet jaarmarkten waarop ze de opbrengsten van hun landerijen en van hun veestapel konden verkopen en waar ze tevens buitenlandse handelaars aantrokken die er ook hun goederen ver-

⁶ Paul Rogghé, De orde van de tempelridders, Kultureel jaarboek 1972, Oost-Vlaanderen, tweede band, blz. 29.

kochten. Tal van Vlaamse graven waren de orde gunstig gezind en hebben er zelfs deel van uitgemaakt.

Door al die schenkingen ontstond een netwerk aan kommanderijen en tempelhoven, waar ondergeschikte hoeven en landerijen mee waren verbonden. De centra van de tempeliers in Vlaanderen bevonden zich o.a. in Arras, Douai, Ieper, Slype, Brugge, Ruiselede en Gent, telkens bestaande uit enkele tot tientallen ridders.⁷ Volgens de auteur Michel Nuyttens waren er 16 dergelijke tempelhuizen en kommanderijen maar volgens Rogghé waren er nog meer.⁸ Daarnaast waren er hoeven met een lagere status, zoals de naburige tempelhoeven in Lovendegem, Sint-Martens-Latem, Kanegem en wellicht ook in Vosselare.

Na het verdwijnen van de tempeliers in 1312 bleven allerlei verhalen verder leven en kregen zij geleidelijk aan een slechte naam als tovenaars, slechte geestelijke... Ook de uitdrukking ‘zuipen, drinken als een tempelier’ is niet echt positief.⁹ Zij werden tot en met de vorige eeuw vooral door de volksmensen in verband gebracht met spoken, onderaardse gangen, schatten... Een typische verhaal (van ca. 1400) is dat van ‘ik kom van Kanegem en ik weet van niets’¹⁰. Hierbij wordt volgens de legende het mes waarmee de pastoor van Kanegem werd vermoord in de zak gestoken van een slapende nietsvermoedende Tieltse lakenkoopman. Ondanks diens ontkenningen (hij wist van niets) werd de man opgeknoopt. De eigenlijke moord op die Kanegemse pastoor wordt toegeschreven aan de tempeliers.

⁷ Dit blijkt uit het cartularium nr. 64 bewaard in het RA in Bergen.

⁸ Rogghé, o.c., blz. 112-1133.

⁹ Grappig is dat in New York de Orde van de Goede Tempeliers werd gesticht, een genootschap van geheelonthouders.

¹⁰ Er bestaat ook een variante op de uitspraak: “Hij komt van Lotenhulle en hij weet van niets”.

Sporen in het Land van Nevele en omgeving

De meeste sporen in het Land van Nevele houden rechtstreeks of onrechtstreeks verband met de tempelhuizen in Gent en Ruiselede.¹¹

Het tempelhuis in Gent dat o.a. een kerk omvatte, was gevestigd op den briel. Het leidt ons naar het land van Nevele. Het Gentse tempelhuis had in 1181 grond gekregen tussen Oostburg en IJzendijke van de reeds vermelde Gilbert van Nevele. Daarnaast is er Zeger II, kastelein van Gent en Kortrijk, die de tempel bezittingen schenkt die zich o.a. in Kanegem situeren, dus vlakbij het Land van Nevele.¹² Mogelijk gaat het om het goed Viggezele in Kanegem. Cumps deelt mee dat een deel van de inkomsten van het Gentse tempelhuis van een domein uit Ruiselede en Nevele komen¹³ terwijl Rogghé daarenboven Vosselare vermeldt.¹⁴

Na het verdwijnen van de tempeliersorde wordt het huis in Gent overgenomen door de hospitaalridders. Het wordt toegevoegd aan het domein van Ruiselede dat ook al in handen was gekomen van de hospitaalridders.

In Ruiselede beschikten de tempeliers over de hoeven ‘Groot goed ter Vlaegt’ en ‘Klein goed ter Vlaegt’, die samen een belangrijke heerlijkheid vormden. De tempeliers hadden dit goed eveneens gekregen van Zeger II, kastelein van Gent en Kortrijk, die in 1200 zelf tempelier was geworden. Dit tempelhof situeerde zich tussen Ruiselede en Schuiferskapelle. Dit laatste domein werd volgens Cumps gefinancierd met een rente uit Vosselare¹⁵. Rogghé wijst dan weer op inkomsten van o.a. Kanegem en Landegem.

Heel wat mensen zouden tijdens interviews nog andere hoeven in de streek toeschrijven aan de tempeliers, maar het gaat hier over allerlei wonderlijke verhalen en sagen. Ook het verhaal van een verzonken kasteel of een onderaardse gang dook regelmatig op.

¹¹ Een belangrijke bron hierbij is de Cartulaire de la Commanderie du Temple, en Flandre, n° 64 (1128-1272) in het Rijksarchief in Bergen.

¹² Rogghé, o.c., blz. 109.

¹³ Cumps, blz. 99.

¹⁴ Rogghé, o.c., blz. 110.

¹⁵ Cumps, blz. 100.

Dat de tempeliers tot voor kort de bevolking zeer sterk intrigeerden bewijzen de zondagswandelingen en schooluitstappen die vroeger werden georganiseerd naar de legendarische Oude Wal in Kanegem.

Tenzij anders vermeld, komen de gegevens van de mensen die in 1972 werden geïnterviewd door de volkskundige Theo Penneman. Er wordt telkens een uitspraak weergegeven, gevolgd door de naam van de zegspersoon.

Meigem

Tempelhoefe: “Ik heb gedacht dat erop Meigem ook een gestaan heeft, waar De Smul, mijn moeders thuis gewoond heeft”.
(Leon Peirens)

Nevele

Tempelken: een herberg in Nevele
Tempeliers motte: vóór 1884 hadden we hier een tempeliers motte of lustgoed. In 1884 werd er een kasteel op gebouwd De Kluyse genoemd, het verdween in 1958.¹⁶

Door oude mensen wordt verteld dat de Tempeliers of tempelridders zich terugtrokken in een grote hoeve en er een eenzaam maar godvruchtig leven leidden.¹⁷

Er is een café Het Tempelke op Nevele. Op weg naar Meigem.
(A. Van Den Berghe en Gaston Cocquyt)

“En in Nevele is er alleszins een caféke niet te groot tussen Nevele en Lotenhulle bijna, en dat cafeke heet het ‘Tempelke’. En ze zeggen dat er naar alle waarschijnlijkheid dus nog Tempeliers hier in de streek moeten geweest zijn. Ja, dat waren er die teruggekeerd zijn van het H. Land, ridders van Malta.”
(Antoinette De Meyer)

¹⁶ Cumps, o.c., blz. 507 (getuigenis).

¹⁷ Cumps, o.c., blz. 508 (getuigenis).

Er is een document bekend uit 1288 waarbij een zekere Adelise jaarlijks 15 pond toekent aan priester Arnulf Van Assche, van het tempelhuys te Gent. Deze 15 pond komen uit inkomsten van goederen die Adelise had en die ze aan de tempeliersorde had afgestaan. Bepaalde van die goederen liggen in Nevele. Adelise was een zuster die in Gent verbleef. Vrouwen waren toegelaten bij de orde, maar ze mochten niet onder één dak leven met de broeders uit die orde.

(Oud Ruysselede, oktober, 2004, blz. 151 en 152)

Landegem

Paul Rogghé ontdekte dat zich in Landegem een goed bevond, dat blijkbaar een bezit was van of inkomsten leverde aan het goed Ter Vlaagt in Ruiselede.

Lotenhulle

“Te Loo-ten-Hulle, volgens de overlevering, woonden vroeger Tempelheren. Zij hadden hunne omwalde motte en woning achter de kerk, ter welker plaatse op verscheidene tijdstippen zwaren fondamenteen werden ontgraven”.

(De Potter en Broeckaert)¹⁸

Ook de geschiedkundige De Seyn schrijft: “De overlevering beweert, dat dicht bij de kerk Tempeliers hebben gewoond”. Hij baseerde zich vermoedelijk op voornoemd werk van De Potter en Broeckaert.

“Volgens dat ik vroeger vernomen heb, hebben de tempeliers hier in Lotenhulle de eerste kerk gebouwd. Met behulp van de inwoners hebben ze met veldstenen de kerk gebouwd. En de eerste kerk moet van de 12de eeuw geweest zijn. Dat waren tempeliers die hier gekomen zijn, volgens dat ik horen zeggen heb. Ze hebben de veldstenen daar uitgedolven in een weide daar tegen café ‘De Congo’. Er is daar min of meer een laagte voor het kerkhof.”

(Georges Van Gele)

¹⁸ Blz. 26.

“Dat waren mannen die ook een beetje aan diktatuur deden en die alleen wilden de baas zijn. En die tempeliers dat waren een soort van pasters niet-waar. En die dan vroeger naar Rome gingen, de kruistochters. Het hof waar Aubin Boone woont. was een tempelhof.”

(Raymond De Craene)

“Tempeliers, dat was ginder op de hofstede van Aspeslag. Einde Lijkstraat.”

(Marinus Cortier)

“Mijn moeder heeft nog verteld over de tempeliers. Tempeliers dat waren gasten die zo een hofstee bouwen ten uitkanten, waar dan in 1800 ten tijde van de revolutie de pastoors zich gingen wegsteken. Op Lotenhulle de baan naar Deinze, waar dat nu de Bonen (?) wonen dat was ook een tempeliershof.”

(Victor Clincke)

“Dat waren een soort kasteelheren en er waren ook hoeven die tempelhoven heetten. Op Lotenhulle was er een waar dat Oktaaf Boone nu woont, nee Aubijn Boone. De hoeve was gelijk een gewone hoeve maar wel een hoog gebouw en zo. Er is water rond geweest, maar dat is nu gedempt.”

(Leonce Peirens)

“Vroeger heb ik horen vertellen dat er zich hier en dat moet op de oude weg zijn naar Varizele brug dat ze zeggen, dat was wat oudere mensen de oude heirbaan tussen Brugge Deinze noemen, een hoveke is waar vroeger tempeliers zouden gewoond hebben. De overlevering zegt dat en ik heb het nog ergens gelezen ook. Want onze kerk heeft eigenlijk een relikwie van 't kruis en dat is een kerk waarvan het oudste deel uit de 13de eeuw is. Ze beweren dat die relikwie door de tempeliers zou meegebracht zijn uit het H. Land.”

(Antoinette De Meyer)

Poesele

“Nochtans beweert men in het dorp, dat er op de plaats, genaamd het Motje, in vroegeren tijde eene verblijfplaats der tempelheeren stond.”

(De Potter en Broeckaert)

Het Goed ter Meersch in Vosselare was wellicht ooit een tempeliershoeve.

Vosselare

Vooral in Vosselare zijn een beperkt aantal sporen, die verwijzen naar tempeliers. Dat heeft te maken met het ‘Goed ter Meersch’. Eén van de belangrijke heerlijkheden van Vosselare die bij De Potter en Broeckaert uitvoerig worden behandeld is precies dit goed. Zij beschrijven: “Men bemerkt dat er nog de oude ingangspoort en een deel der oorspronkelijke stallingen en muren van de XIIde eeuw zijn.¹⁹ De overlevering wil, dat de tempeliers daar hunne verblijfplaats hadden, en dat na de afschaffing dier orde, in 1312, de familie Van der Meersch, van Nevele, er in het bezit van kwam. Wat die overlevering schijnt te bevestigen, is de aanwezigheid, in de nabijheid van dit goed, van landen genaamd het tempelhof en het tempelland, welke in 1650 aan de Commanderie van Malta, te Gent, toebehoorden.”

Even verder maken de auteurs echter minder voorbehoud i.v.m. de voornoemde overlevering. Ze schrijven immers: “Wij weten insgelijke dat, na de afschaffing der tempeliers, in 1312, enkele edellieden de uitgestrekte eigendommen, welke deze orde te Vosselare en omstreken bezat, onder elkaar verdeelden, en dat genoemde Jan van der Meersch, erfgenaam van de laatste tempelridder diens naam, de voormalige verblijfplaats der orde in zijn bezit had en het kruis der tempelriders in zijn wapen voerde. Het is derhalve zo vermetel niet te vermoeden dat de kerk van Vosselare door de laatste tempeliers zal gebouwd geworden zijn, en aldus in godvruchtige werken de rijkdommen gebruikten, welke de Fransche koning Philip de Schoone dreigde binnen te palmen.”

Kerckhaert schrijft eveneens over dit goed in zijn werk over de Oost-Vlaamse hoeven. Hij benadrukt dat er nog steeds een ‘Groot goed ter Meersch’ en een ‘Klein goed ter Meersch’ bestaan. De splitsing gebeurde vermoedelijk in de 17de eeuw. De link naar tempeliers wordt gelegd in oude bronnen en toponiemen. Hij gaat daar echter niet verder op in, temeer daar de oudste bekende vermelding van een eigenaar dateert van 1442, toen de tempeliers al lang waren verdwenen.

¹⁹ De poort is verdwenen. De muren werden bekleed met een nieuwe laag bakstenen.

In Vosselare wordt door de huidige ‘Tempeliersstraat’ aangegeven dat in die buurt mogelijk tempeliers hebben verbleven. De eigenlijke hoeve Goed ter Meersch bevindt zich in de naburige Poortakkerstraat nr. 1.

Een onderaardse gang verbindt de hoeve met de heerlijkheid van Nevele (nu ’t klooster). Deze mondt uit in de stal op de hoeve. In 1312 zou de familie van de Meersch van Nevele het na de tempeliers in bezit hebben. In de nabijheid van dit goed ter Meersch ligt er nog land, genaamd het Tempelhof en het Tempelland, welke in 1650 aan de commanderrij van Malta te Gent toebehoorde.²⁰

“Dat er hier een hofstede is het Groot goed ter Meersch die dus vroeger toebehoord heeft aan de tempeliers. Het is het hof van Steenkiste, die is nu bewoond door de Ceuninck, t.t.z. nu door de schoonzoon Verschelden. En dat er daar altijd bestaan heeft een onderaardse gang maar dat er daar nooit bewijzen van gevonden zijn. Liep van het hof, waarschijnlijk onderbroken, naar het klooster die ook aan de heren van Nevele toebehoorde. En anderen vertellen dat die onderaardse gang hiernaar de kerk kwam.”
(Irène Blomme)

“Waar dat Steenkiste gewoond heeft te Vosselare is een tempelgoed geweest. De vroegere naam van de straat was Pastershoek. Nu is dat veranderd. Ik weet niet nu.”
(Karel De Wulf)

“Op Vosselare was ook een tempelgoed. Mijn vader heeft er als knecht gewerkt.”
(Maria Heyndrickx)

Diverse personen die door Theo Penneman werden ondervraagd, meenden dat er een onderaardse gang is tussen het goed ter Meersch en: het kasteel van Nevele, het klooster van Nevele, het kerkhof van Vosselare, de kerk van Vosselare, het hof van Everaerts. Sommigen leggen de link met de tempeliers.

²⁰ Cumps, o.c., blz. 625 (getuigenis)

Vinkt

“Tempeliers: was dat niet op Vinkt, waar Standaert woont?”

(Adolf Van Hamme)

Zeveren

“Tempeliers: ik heb daar nog horen van klappen dat dat hier op Zeveren zou geweest zijn. En ik woon hier nu 77 jaar. (Waar?). De moerputten liggen daar”.

(Maurice Corijn)

Besluit

In het Land van Nevele zijn er weinig concrete sporen van de tempeliers. Hun aanwezigheid was van tijdelijke aard en is te lang geleden om veel bronnenmateriaal op te leveren. Toch zijn ze bijna zeker in de streek actief geweest. Mogelijk hadden de tempeliers een steunpunt in Lotenhulle, dat vrij dicht bij hun tempelhof in Ruiselede ligt. Wellicht was het Groot Goed ter Meersch in Vosselare gedurende een bepaalde tijd in handen geweest van de orde. De heemkundige kring van Nevele adviseerde dan ook terecht aan de gemeente Nevele om een naburige straat in Vosselare de naam van Tempeliersstraat te geven.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Leerne

Geraadpleegde literatuur

K. Lanclus, Bouwen door de eeuwen heen, 12n1, kanton Nevele, 1989.

Marnik Braet, Tempeliershoeve ter Vlaegt en de Orde van Malta te Ruiselede (1200-1800), Oude Ruysselede, oktober, 2004.

Lieven K. Cumps, De tempeliers in Vlaanderen, Uitgeverij Veys, Tielt, 1976.

E. De Seyn, Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten, Brussel (herdruk in Turnhout door Brepols), 2 volumes.

De Potter en Broeckaert, Poesele, arrondissement Gent, in de reeks

'Geschiedenis van de gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen', 32 delen, Gent, 1864-'70.

De Potter en Broeckaert, Lotenhulle, arrondissement Gent, in de reeks 'Geschiedenis van de gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen', 32 delen, Gent, 1864-'70.

De Potter en Broeckaert, Vosselare, arrondissement Gent, in de reeks 'Geschiedenis van de gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen', 32 delen, Gent, 1864-'70.

Michel Gybels, Website 'www.members.lycos.nl/amicitempli'

Jan Hosten, Website 'www.tempeliers.be'.

Noël Kerckhaert, Oude Oostvlaamse hoeven, Federatie voor Toerisme Oost-Vlaanderen, 1988.

Michel Nuytens, De tempeliers in Vlaanderen, *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 1974.

Theo Penneman, Volksgeloof en volkssagen in het Land van Nevele (1840-1974), *Het Land van Nevele*, sept.-dec. 1977, jaargang VIII.

Paul Rogghé, De orde van de tempelridders, *Kultureel jaarboek 1972*, Oost-Vlaanderen, tweede band.

P.A.F. van Veen en Nicoline van der Sijs, *Etymologisch woordenboek*, Van Dale, Utrecht/Antwerpen, 1989.

MARCEL CLAEYS OVERLEEFDE OP 27 MEI 1940 IN VINKT TWEEMAAL EEN EXECUTIE

Het lot kan zeer eigenaardig zijn. In Vinkt werden 87 mensen ter dood gebracht tussen 25 en 28 mei 1940.¹ Ook in het naburige Meigem en Deinze kwamen tientallen burgers om het leven. Maar in die dramatische omstandigheden overleefden enkele mensen² hun terechtstelling op een bijna onverklaarbare manier.

Eén van de meest aangrijpende verhalen is dat van Marcel Claeys (°25.1.1902-+2.9.1967). Hij was de zoon van het echtpaar Claeys-Van Acker, dat in Grammene een vlashandel uitbaatte. Op 27 juni 1935 huwde hij met Majella Tytgat uit Vinkt. Zij was de dochter van Aloïs Tjtgat en Leonie De Cuman die een café³ openhielden in Vinkt, recht tegenover de pastorie. Zoals dat nog meer gebeurde in die tijd was het een bijverdienste bij een ander beroep, want Aloïs was timmerman.

Tijdens de Achttiendaagse Veldtocht werden een aantal mensen die aan de Leie woonden in Grammene, geëvacueerd. Men vond de plaats te gevaarlijk voor burgers omdat ze strategisch gelegen was in de buurt van de Leie, een station en een spoorwegbrug. Marcel Claeys trok met vrouw en kinderen naar zijn schoonfamilie in Vinkt. Vinkt leek een allesbehalve strategische plaats, maar het draaide natuurlijk anders uit.

Tijdens de gevechten tussen 25 en 27 mei behoorde hij tot de honderden mensen die zich verscholen hadden in de kelders van het klooster in Vinkt. Er waren op dat ogenblik nog zes familieleden bij hem.

¹ Zie hierover het themanummer *Vinkt en Meigem in mei 1940* in *Het Land van Nevele*, jg. 34 (2003), afl. 3, september 2003.

² In totaal zouden in Vinkt vier mensen (Marcel Claeys uit Grammene, Maurice Mertens uit Erembodegem en de twee Broeders uit Oostakker Gaudinus of ook Pieys en Hector Schollaert) hun executie overleven. Hector Schollaert is op dit ogenblik de enige overlevende van dit viertal.

³ Het café dat zich in de Heerdweg bevond, is verdwenen. Eerst droeg het de naam van Koevoet en later De Reisdуйf. Na de oorlog werd het nog enkele jaren verder uitgebaat door Roger Tytgat. Het is nu een particuliere woning bewoond door Noé Martens.

De trouwfoto van Marcel Claeyns en Majella Tytgat anno 27 juni 1935.
(Foto verzameling familie Claeyns)

Het verhaal van Marcel Claeys werd net na de oorlog opgenomen in Taptoe, een geïllustreerde uitgave van Het Volk⁴ en verscheen eveneens in het verslag van de Commissie voor Oorlogsmisdaden (1949). Beide publicaties zijn bijna onvindbaar. Om die reden nemen we de teksten bijna integraal over en voorzien ze van commentaar en aanvullingen.

Marcel Claeys vertelt... Ik woonde toen te Grammene. Gelijk ieder ander mens was ik een beetje bevreesd voor die stuka's en die aanhoudende bombardementen. Wij waren daar nog niet heel gewoon aan en wij zochten onze redding waar het mogelijk was. Ik was naar het huis van mijn schoonbroer gevlucht en vandaaruit waren wij beland in het klooster.

Zoals gij reeds weet, werden wij daar allemaal, zonder uitzondering uit de kelders gehaald en als gevaarlijke bandieten behandeld. Nooit zal ik de geweldige trones van de brutale Duitsers vergeten. Het waren precies monsters die u aangrijnsden en wanneer zij spraken of brulden was het net een duivel die al zijn gal uitspuwt. Zoals naar gewoonte werden de mannen afgezonderd en afgetast. Alles aan ons scheen verdacht en tot twee-, drie- maal toe werden wij afgetast. Dat ging natuurlijk met de nodige brutaliteit en we hebben dan al zoveel slaag gekregen als scheldwoorden naar ons hoofd. We waren zot geraasd én door de bombardementen én door het geschreeuw van de moffen. Voeg daarbij het klagen en jammeren van de vrouwen die dit schouwspel moesten aanzien en gij kunt u indenken dat wij niet goed meer wisten wat er eigenlijk gebeurde.

Nadat we flink afgetast waren en dat niets meer verdachts aan ons te vinden was, werden we verder geduwd. Wij moesten in looppas vooruit met de armen omhoog. Dachten de Duitsers misschien dat wij zo gevaarlijk waren? Met onze armen in de lucht, ons verstand helemaal weg en ons moed in de schoenen mochten wij zo lopen van Vinkt naar Meigem en dan om de Duitsers plezier te doen werd ons bevolen terug naar Vinkt te lopen. Toen was het genoeg. De Duitsers waren denkkelijk zelf moe want ze waren moeten meegaan. Zo bevreesd waren ze dat wij iets zouden mispikkelen, dat zij ons geen vijf stappen verlieten.

⁴ *Taptoe, geïllustreerde zondaguitgave van Het Volk*, Gent, jg. 1, nr. 33, 25 november 1945, blz. 3 tot 5.

Hier ontbreekt precies een stuk tekst in het artikel van Taptoe. We voegen daarom hier de korte tekst⁵ in, uit het verslag van de commissie voor oorlogsmisdaden.

Neergeschoten aan de pastoriemuur

Toen we ongeveer tweehonderd meter van de pastorijs gekomen waren, moesten we de armen omhoog steken. Onze bewakers waren omzeggens haast gek van woede geworden. Want we kregen steeds maar meer en meer slagen. Voor de muur van de pastorijs zag ik een honderdtal Duitsers staan; ze hadden als schuim op de lippen en waren zo opgewonden van woede dat ze voortdurend met hun laarzen tegen de muur van de huizen aan de overkant schopten. Ze wachtten ons op, klaar om te schieten. We moesten voor hen blijven staan. Eén hunner bulderde: “Fünf Männer vorwärts”. Ik sprong als vijfde man vooruit. Op hetzelfde moment knalden gewerschoten. Ik viel, maar voelde instinctmatig, dat ik niet dodelijk getroffen was. Eén der beulen moet het gezien hebben, want ik hoorde dat hij riep: “De vijfde kerel is niet dood!” Een salvo weerklonk en ik werd haast opgetild. Maar nog eens hadden ze me niet geraakt. Toen verloor ik het bewustzijn zodat ik niet kan vertellen in welke omstandigheden de andere veertig mannen vermoord werden.⁶

Hier begint opnieuw het artikel in Taptoe.

Vijf man werden toen neergeschoten.⁷ Ik weet niet meer wat er gebeurde. Ik weet niet of ik eerst dat schot hoorde knallen en daarna die geweldige pijn voelde of... was het het omgekeerde! Ik kan het u niet meer zeggen. Ik voelde alleen maar die vinnige pijn in mijn nek. Een kogel had mij in den rug getroffen en doordrong mijn lichaam om er langs de hals terug uit te

⁵ Een gelijkaardige tekst is ook te vinden in *Vinkt 1940, het martelaarsdorp* van Frans Michem (1967), een geniete publicatie die werd verkocht ten bate van het monument en in het boek *Vinkt mei 1940* van dezelfde auteur dat in 1968 werd uitgegeven.

⁶ X, *De oorlogsmisdaden bedreven gedurende de bezetting van het Belgische grondgebied mei 1940, Vinkt en omstreken*, Luik, Georges Thone Uitgever, 1949, blz. 79.

⁷ In totaal werden toen 16 mensen gedood aan de pastoriemuur.

komen. Ik viel en was in een toestand tussen waken en droom. Alles voor me draaide weg en ik zag niets meer dan iets geweldigs rood en daartussen zwarte schimmen. Toen ik de ogen sloot bleef dat in mijn geest voortspoken. Het was iets tussen het zijn en het niet meer zijn. Ik zegde zo bij mezelf, ik hoorde mezelf in mijn gedachten fluisteren: “Ik ben nu doodgeschoten”. Was dat de dood? Ik verwachtte er mij ieder ogenblik aan dat er iets geweldigs zou gebeuren, dat ik voor God zou verschijnen... enfin ik had de indruk dat ik in de spreekkamer van O.L. Heer zat. Twee lijken waren op mij gevallen. Ik voelde hun logge massa drukken om mijn bezeerde leden.

Plots ontwaakte ik, of liever, plots wist ik dat ik niet dood was, dat ik leefde en dat die daar boven mij lagen dood waren. Ik was gelukkig omdat ik tot het besef kwam dat ik nog leefde. En zolang er leven is... bestaat er hoop het te bewaren.

Het genadeschot miste zijn doel

Ik ontwaakte omdat ik hoorde hoe één der moffen die tussen de neergeschoten mensen doorwandelde, heel flegmatiek tot zijn maat zei: “Die man is niet dood”. Ik zag het niet, maar ik werd ’t gewaar, ik voelde dat hij mij bedoelde. Ik hield me zo stil mogelijk. Een schot weerklonk... en trof mij in het been. De kogel was afgeschampt op mijn broekspijp en was toen lichtjes in het been gedrongen. Nochtans was de pijn geweldig. Ik durfde bijna niet ademen. Ik waagde na een tijdje toch een blik opzij en zag toen dat de persoon die boven mij lag, niemand minder was dan mijn eigen schoonvader.⁸ Toen verloor ik het bewustzijn...

Ik ontwaakte weldra van de regen die mij nat maakte. Ik was gebroken, ziek van de pijn. Het deed me overal geweldig zeer en ik verloor veel bloed. Het was misschien daardoor dat ik van tijd tot tijd het bewustzijn verloor. Ik was nu benauwd dood te bloeden. Moeten sterven bij gebrek aan hulp. Weten dat men heelhuids, of dan tenminste levend uit zulk avontuur komt en dan te moeten vaststellen dat men stilaan, maar onvermijdelijk doodbloedt. Ik voelde het bloed dat over mijn kleren liep en het was alsof ik telkens een

⁸ Niet alleen zijn schoonvader (Aloïs Tijtgat) maar ook zijn schoonbroer (Jules Tijtgat) behoorden tot de groep van geëxecuteerden.

Familiekiekie genomen ca. 1938.

Van links naar rechts: Aloïs Tytgat (verloor het leven op 27 mei 1940 en ving wellicht kogels op die voor zijn schoonzoon Marcel waren bestemd), Leontine De Cuman, Irma De Cuman, Majella Tytgat, Christiane Claeys, Cecile Claeys, Marcel Claeys. (Foto verzameling familie Claeys)

Marcel Claeys aan de pastoriemuur in Vinkt waar hij op 27 mei 1940 tot tweemaal toe een executie overleefde. (Foto verzameling familie Claeys)

beetje leven verloor. Ik wilde schreien. Schreien uit wanhoop, maar ik kon mezelf beheersen. Zoveel was ik nog bij kennis dat ik er mij heel goed rekenschap van gaf dat de minste beweging mijn dood kon betekenen. De Duitsers waren nog niet weg. Zodra ik mij verroerde, al was het maar een vin, zouden zij mij ongenadig neerschieten. En een derde maal zou ik heel zeker niet ontsnappen. Ik dacht aan alles, aan mijn vrouw en mijn kinderen, aan vrienden en familie, aan mijn leven, mijn werk... ik wilde dat alles niet verlaten. Ik wilde leven, begrijpt ge. Ik dacht aan alles, ik deed mijn best zoveel gedachten mogelijk in dat hamerend hoofd van me te houden om niet dat gewicht te voelen van de twee lijken boven mij. Zo graag had ik dat gekwetste been even verschoven want de pijn was onuitstaanbaar, doch het moest dat ik mezelf in bedwang hield. In mijn hele leven heb ik niet zoveel geleden als toen. Het bloed liep me in de mond. Ik smaakte bloed, ik voelde bloed overal. Het bloed van die arme sukkels die op mezelf lagen, drupte op mij neer. Het regende nu geweldig. En toch moest ik stil blijven liggen. Kunt ge u een beetje indenken wat dat moet geweest zijn? Ik kan er me nu zelf geen rekenschap meer van geven. Ik heb de indruk dat het een kwade droom, een vreselijke nachtmerrie is geweest. Ik kan me zelf niet voorstellen dat ik zoiets tot het einde heb kunnen dragen. Maar ja, ik moet het wel geloven, het moet wel waar zijn, anders was ik hier nu niet meer. Ik ben daar blijven liggen tot het nacht werd. De uren, neen de minuten kropen traag voorbij. Elke bons in mijn zwaar hoofd was als een seconde. Ik denk dat het dank zij de regen is dat ik niet totaal het bewustzijn verloor. Die pijnen vermeerderden elk ogenblik.

De avond viel, het werd stilaan helemaal donker. Ik hoorde niks meer. Pas nu had ik de ogen wijd durven opslaan naar wat rondom mij lag. Alles lag stil en dood. Behoedzaam trachtte ik me te verwijderen onder het gewicht van de twee doden, aan wie ik in de grond het leven te danken heb. Ik ben dan zo goed en zo kwaad het ging rechtgesukkeld en gevlucht. Het duurde een tijdje voor ik mezelf rekenschap kon geven van de plaats waar ik stond en waar ik naar toe moest.⁹ Door de bewegingen had ik terug veel bloed verloren. Ik moest op mijn hoede zijn, want de Duitsers patrouilleerden. Zo zij mij ontmoeten was al dat lijden, al die miserie, was dit mirakel nutteloos geweest. Drie uur was ik daar blijven liggen in de regen met die twee dode

⁹ Vlakkbij het klooster in Vinkt vertrok een landwegel in de richting van Zeveren.

mensen boven mij. En toch was er nog een vlammetje leven in mij. Ik sukkelde verder langs de velden en de kleine wegen, behoedzaam, steeds luisterend naar mogelijk onraad. Op een zeker ogenblik hoorde ik gerucht. Ik wilde vluchten en viel in een beek. Alles in mij scheen weer te breken. Ik was helemaal verdoofd. Na een tijdje kwam ik weer wat bij en kon ik verder... het waren slechts ruisende bomen die mijn verbeelding te parten hadden gespeeld.

Eerste verzorging in het klooster van Zeveren

Zo belandde ik dan tenslotte in het klooster van Zeveren waar ik de eerste zorgen genoot.¹⁰ Ik was twaalf uur gebleven zonder de minste verzorging. Twaalf lange uren had ik gelegen en gelopen in de regen. Veel bloed had ik in die tijd verloren en het mag werkelijk een mirakel heten dat ik niet gedood werd door dat schot dat vanop vijf meter afstand werd geschoten. De Duitser die mij heeft willen vermoorden was heel zeker gek van woede dat hij zijn schot verkeerd heeft gericht. Ik heb geluk gehad.

Gilbert Van Steenkiste uit Zeveren vertelde dat Marcel de eerste verzorging, eten en drinken kreeg van de zusters. Hij kreeg een vest van Cyriel Heyerick die in de buurt van het klooster woonde. Dezelfde dag is hij te voet naar Grammene gestapt.

In dat klooster werd ik goed verzorgd en dan ben ik stillekens verder gesukkeld, naar Grammene, naar huis. Teveel inspanning had men van mij gevraagd. Ik kon niet meer. Ik moest naar huis. Ik wilde weten wat er met hen was gebeurd. Zij dachten dat ik neergeschoten was. Dat ik evenals mijn schoonvader was vermoord.

Zeven maand heb ik gesukkeld met die wonden, met de gevolgen van toen.¹¹ En nu nog altijd voel ik daar de gevolgen en de pijn van. Nu nog, na vijf jaar.

Tijdens de oorlog werd ik gerust gelaten. Maar ik kon geen Duitsers meer

¹⁰ De overste in het klooster was toen Helena Tytgat, afkomstig van Zeveren.

¹¹ Marcel werd verzorgd door dr. Vaes uit Dentergem die nadien naar Vinkt kwam wonen.

zien. Ik had zo een vreselijke angst voor alles wat gebeurd was. Het spookte me steeds voor ogen en telkens ik een Duitser zag, gebeurde in mij dat vreselijke drama van '40 terug. Een Duitser in de omgeving, en ik zag weer 't spook van de dood, het gevaar van gefusilleerd te worden voor me opdemen. Ik mag zeggen dat ik moreel meer geleden heb en nog steeds lijdt dan materieel. Van die wonden daarvan zal ik eens helemaal verlost geraken. Doch de pijn in mijn hart en in mijn ziel kan niet weggevaagd worden.

In het verslag van de commissie voor oorlogsmisdaden wordt Marcel Claeys nog eens vermeld. Opvallend is dat het aangrijpend stukje dat hier-na volgt ook niet aan bod komt in Taptoe.

Marcel Claeys, uit Grammene, het vierde slachtoffer dat aan de dood ontsnapte, heeft nog andere avonturen beleefd. Toen hij terug bijkwam, stelde hij vast dat hij getroffen was door een kogel die langs zijn rug was ingegaan en langs zijn hals was uitgekomen. Toen de duisternis volledig was ingetreden, trachtte hij te ontvluchten. Bij het sluipen stootte hij tegen Jules Van Hoe (°1905) die hem riep: "Marcel, Marcel." Claeys vluchtte verder door de tuin van de pastorie. Op het geroep snelde een bende woeste Duitsers toe en bulderden: "Ze zijn niet allen dood". Ze joegen nog een lading kogels in de groep. In die omstandigheden werd Van Hoe naar alle waarschijnlijkheid afgemaakt. Men vond hem terug, het lichaam doorzeefd met kogels, begraven in een gemeenschappelijke grafkuil die in de tuin van de pastorie gegraven was geworden. Zulks laat ons toe te vermoeden dat hij Claeys achterna geslopen was en door de Duitsers ontdekt werd die hem dan verder ter plaatse hebben afgemaakt. Tegen de morgen bereikte Claeys het klooster in Zeveren waar hij verpleegd werd.¹²

Die dinsdag 28 mei 1940 bereikte hij na verzorging in Zeveren opnieuw zijn familie in Grammene. De vreugde om het weerzien werd enorm getemperd door de dood van zijn schoonvader en oom. De twee broers van zijn vrouw zaten in het Belgisch leger en ook over hun lot was men in het ongewisse. Nadien volgde voor Marcel een zeer pijnlijke revalidatie die zeven maand aansleepte. Dit betekende ook zeven maanden geen inkomen. Pas nadien kon hij geleidelijk aan terug de werkzaamheden opnemen als vlashandelaar.

¹² X, o.c., blz. 85 en 86.

In een ander nummer van Taptoe¹³ vertelde Marcel Claeys hoe zijn woning in Grammene werd getroffen door een bombardement. Het ging om een aanval door geallieerde vliegtuigen die het station van Grammene hebben gebombardeerd. In 1945, ter gelegenheid van het interview bewoonde de familie een noodwoning.

Ziet gij ginder dat huis, dat totaal is ingeslagen door een bombardement! Daar heb ik eens gewoond. Tijdens een bombardement vielen de projectielen heel dichtbij. Mijn vrouw was alleen thuis met de kinderen. Het jongste echter lag boven in een wiegskén te slapen. Mijn vrouw loopt naar boven en op het ogenblik dat zij met het kind in haar armen het huis uitloopt valt een bom. Het huis stort in, het wiegje hing als het ware in het ijle. Stel u voor, mijnheer, ik die van niets wist. Ik dacht dat mijn kindeken in die wieg lag. Mijn vrouw kreeg een bomscherf in het been.

Op 8 december 1948 getuigde Marcel Claeys voor Het Krijgshof in Gent. Zijn en andere getuigenissen zorgden ervoor dat twee Duitse officieren (Kühner en Lohman) tot twintig jaar gevangenisstraf werden veroordeeld.

Over de gebeurtenissen in Vinkt zou hij nadien nog zelden spreken, ook niet met zijn vrouw en kinderen.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Leerne

¹³ Nr. 32, 18 november 1945, blz. 5 en 8.

**VOOR U GELEZEN:
“DE OUDSTE WINDMOLENS
IN HET GRAAFSCHAP VLAANDEREN
(1181-1300)”**

In het april-juni nummer 2004 van Molenecho's, Vlaams tijdschrift voor molinologie, werd door Luc Goeminne, Lieven Deneweth en Paul Bauters een inventaris gepubliceerd van de Vlaamse windmolens in de 12de en 13de eeuw. Via een intens archiefonderzoek ontdekten de auteurs dat er voor de 12de en de 13de eeuw zo'n honderdtal vermeldingen zijn van windmolens in het toenmalige graafschap Vlaanderen, op één na waren het allemaal korenmolens.

De vroegste vermelding van een windmolen werd gevonden te Wormdhoudt in Frans-Vlaanderen. Daar wordt in 1183 melding gemaakt van het verbod tot het oprichten van een 'molen voortbewogen door wind' wat bewijst dat men toen al de windmolen kende.

In 1187 werden de eerste bestaande windmolens vermeld te Cassel, Hazebrouck, Looberghe en Bailleul (Belle), allen in Frans-Vlaanderen, en twee windmolen te Rupelmonde.

De vroegste vermeldingen in de Kasselrij van de Oudburg dateren van 1212, namelijk Meulestede (de naam zegt het zelf) en Evergem. Daarna volgen Lochristi (1231) en Nevele (1239 en 1280).

Over Nevele schrijven ze het volgende:

1239: **Oostmeulen** {in 17de eeuwse kroniek} **(I)**

1280: Jn Neuele (...) Marg(areta) symons **de molend(ino)** **(II)**

Het gaat hier mogelijk om een voorloper van de latere Steyaertmolen in de Molenstraat, de banmolen van de heerlijkheid Nevele.

Bronnen: Rijksarchief Gent, Abdij van Drongen, nr. 3 (Kroniek van de Abdij van Drongen), s.d. (midden 17de eeuw), geciteerd in: F.De Potter & J. Broeckaert, Geschiedenis der gemeenten van Oost-Vlaanderen, I, Arrondissement Gent, 5, Merelbeke... Nevele, Gent 1864, Nevele, p. 10 **(I)**

Rijksarchief Gent, Sint-Pietersabdij, VII, nr. 34 (register van hoofdcijns-
plichtigen) F^o 18 r°: F.SCHMID, a.w. I, p.55; II, p 122. **(II)**

Literatuur: A.Janssens, De windmolens van Nevele en randgemeenten,
Jaarboek Kunst- en Oudheidkundige Kring, Deinze, 1959, p. 101-104.
(Beide vermeldingen komen er echter niet in voor).

De auteurs stellen tevens dat er vanaf de 14de eeuw in de meeste Vlaamse
dorpen een windmolen bestond vooral op de plaatsen waar het hydrogra-
fisch onmogelijk was een watermolen op te richten. Van alle bestaande
molens in Vlaanderen heeft de huidige Oude Molen van Mater (1218) de
oudste voorgeschiedenis.

André BOLLAERT, Poesele

**AALTER IN OORLOGSTIJD.
COMMENTAAR BIJ
“ONDER DE TOREN” VAN ANDRÉ DE KÉ.
UITGEVERIJ C DE VRIES-BROUWERS,
ANTWERPEN/ROTTERDAM 2003**

In “Onder de toren“ beschrijft ons lid André De Ké de lagere schooltijd van een doorsnee-sloeber uit Aalter-Centrum tijdens de Tweede Wereldoorlog. De chronologische evolutie van de oorlogsgebeurtenissen en de persoonlijke psychologische groei van de schooljongen Brecht vormen de hoofdlijnen van het verhaal.

Ruimtelijk beperkt het verhaal zich hoofdzakelijk tot wat Brecht en zijn schoolkameraden in de schaduw van de kerktoeren van Aalter meemaken. André De Ké’s eigen geboortehuis bevond zich onder de toren van Sint-Cornelius en hij was tijdens de oorlog zelf ongeveer even oud als het hoofdpersonage. De veronderstelling dringt zich dus op dat Brecht een alter ego van de auteur zelf is. Wat er ook van zij, André De Ké heeft “zijn”(?) oorlogsherinneringen op een creatieve manier tot een verhaal verwerkt.

“Onder de toren” is geschreven vanuit het perspectief van een volwassen man die als schrijver op zijn eigen kindertijd terugblijkt. De vele dialogen en de rechtstreekse weergave van de gedachten van het kinderlijke hoofdpersonage wekken spontaan het vermoeden dat het verhaal vanuit het standpunt van het kind Brecht wordt verteld. Ten onrechte, want regelmatig geeft de auteur persoonlijke commentaar bij de gebeurtenissen om zo zijn persoonlijke visie in het verhaal binnen te smokkelen. Dit wisselend perspectief vind ik persoonlijk niet erg bevorderlijk voor de geloofwaardigheid van de personages.

Hoofdbedoeling van André De Ké lijkt me niet zozeer de beschrijving van de psychologische ontwikkeling van zijn hoofdpersonage maar wel het opstellen van een tijdsdocument over de Tweede Wereldoorlog in Aalter.

Hij doet dat, zoals ik hogerop schreef, aan de hand van de oorlogsbelevensissen van het lagere schoolkind Brecht. Het verhaal toont aan dat de oorlog voor de Aalterse kinderen van toen een kleine revolutie betekende, die hun vertrouwde, dagelijkse leventje ondersteboven haalde.

Typische oorlogsgebeurtenissen zoals de bombardementen, de inval, de bezetting, de collaboratie, de weerstand, de werkweigering, de smokkelarij, de jodenvervolging, de armoede, de bevrijding, het optreden van de witten tegen de zwarten, de moeizame herneming van het gewone leven zorgden

ervoor dat de eerbied voor de gezagvolle wereld van de notabelen van Aalter aan het wankelen werd gebracht. De oorlogsomstandigheden zorgden ervoor dat zowel volwassenen als kinderen spontaan in verzet kwamen tegen allerlei regels en gewoonten die vroeger, in vreedstijd, nooit in vraag werden gesteld. Spontane gehoorzaamheid aan de Duitse bezetter, aan de Nieuwe Orde-politici, aan de traditionele kerkelijke en schoolse gezagdragers, zelfs aan de ouders werd hoe langer hoe minder vanzelfsprekend. Die typische mentaliteit van verzet, van algemene latente opstandigheid, tastte, naarmate de oorlog vorderde, blijkbaar ieder gezag aan. De schrijver laat de lezer aanvoelen hoe de oorlog iedereen, zowel jong als oud, geleidelijk aan veranderde.

Al de oorlogsgebeurtenissen worden verteld vanuit het oogpunt van de jonge Brecht, het zontje van een bloemist. Zijn lagere schooltijd valt samen met de periode van de Tweede Wereldoorlog.

Hij is een sympathiek kereltje dat de gave bezit complexloos en alert alles te registreren wat er in de dorpskom van Aalter te beleven valt. Hij ziet, hoort en reageert op de vele ongewone gebeurtenissen die de rust van het saaie schoolleven komen verstoren. Het leven onder de toren, buiten de schoolmuren, boeit hem oneindig meer dan de leervakken die de strenge meesters hem op school willen onderwijzen.

In de ogen van volwassenen is de oorlog uiteraard een tragedie maar - gezien door de ogen van een opgroeiend, schoolgaand kind - krijgt die tragedie een licht humoristische ondertoon. Brecht en de andere kinderen van Aalter ervaren de oorlog niet als een strijd op leven en dood. Het doodsgevaar en de dreiging komen nu en dan wel dichterbij maar de wreedheid en de onmenselijkheid van de oorlog blijven buiten hun blikveld. De echte oorlog speelt zich niet in Aalter maar ergens elders af. Onder de toren van Aalter beleven de kinderen de oorlog als een ononderbroken reeks van opwindende avonturen (een vliegtuig dat neerstort, de kerkklokken die door de Duitsers worden weggehaald, varkens die in het geheim worden vetgemest, vader die stiekem naar de verboden radiouitzendingen luistert...)

Oorlog betekent voor de kinderen op ieder moment mogelijk avontuur. Brecht en zijn kameraadjes maken hun eigen kleine oorlog mee en het minste wat je van hen kan zeggen, is dat ze goed hun plan trekken. De manier waarop dat gebeurt, lokt bij de hedendaagse volwassen lezer dikwijls spontaan een begrijpende glimlach uit. André De Ké laat goed aanvoelen dat de Aalterse kinderen, zoals alle kinderen ter wereld, tijdens een oorlog zichzelf blijven. Ze passen zich aan en leven hun eigen leventje met hun eigen

angsten en hun eigen heldendaden. De oorlog is het toevallig uitzonderlijk decor waarin zij hun kindertijd beleven maar zelf zijn ze op de eerste plaats sloebers vol levenslust, vol hoop, vol fratsen en vol goede bedoelingen.

Veel details in het verhaal werpen een interessant licht op het dagelijks leven zoals Aalternaars van toen het hebben beleefd. Wie is niet verrast te vernemen dat het stationsplein van Aalter in oorlogstijd het Joris Van Severenplein heette en de Stationsstraat de De Tollenaerelaan?

Wie weet nog dat de lagere schoolkinderen van Aalter in 1944 slechts twee dagen per week één uur les kregen of dat, na de landing in Normandië, het optimisme onder de bevolking zo groot werd dat de leerlingen op school wilder en wilder werden zodat de leraars van de weeromstuit strenger en strenger moesten optreden.

In de beschrijving van dergelijke authentieke feitjes en bedenkingen bewijst André De Ké op talrijke bladzijden zijn groot inlevingsvermogen en zijn zin voor treffende, sfeerscheppende details.

“Onder de Toren” brengt geen relaas van tragische, uitzonderlijke oorlogsgebeurtenissen. Wat in Aalter gebeurde, greep, mutatis mutandis, ook elders in Vlaanderen plaats. Het is de verdienste van André De Ké dat hij de Tweede Wereldoorlog van Aalter in een persoonlijk, fictief verhaal heeft uitgewerkt. Aan de hand van de oorlogsavonturen van een lagere schoolkind geeft hij ons een gevarieerd beeld van hoe het dorp Aalter en de schooljongen Brecht in de loop van de vier lange oorlogsjaren evolueerden. Het grootste nadeel van dit verhaal - als je dit een nadeel kan noemen - ligt wellicht in het feit dat het teveel een documentaire is en te weinig een spannend, fictief verhaal met verrassende wendingen, vooruit- en achteruitwijzingen, vertragingen en versnellingen. In die zin wint de journalist en heemkundige André De Ké het van de schrijver. Geen enkele geïnteresseerde Aalternaar of heemkundige zal er echter om balen!

Met “Onder de Toren” bracht de auteur een stilaan vergeten brok Aalters verleden tot leven.

Arnold STROBBE, Lotenhulle

**OPSTELWEDSTRIJD 2004:
“HOE OPA EN OMA KERMIS VIERDEN”.**
Bekroonde opstellen

Sinds vele jaren probeert de heemkundige kring “Het Land van Nevele” de plaatselijke geschiedenis in de dorpen van het historische Land van Nevele te promoten en omdat wij zeker de jongeren niet willen vergeten hebben we in 2001 voor de eerste keer een opstelwedstrijd ingericht met als thema “De school van mijn grootouders”.

In 2002 was het thema van onze opstelwedstrijd “Speelgoed uit de tijd van mijn grootouders”.

In 2003 kozen we als onderwerp: “Een ongelooflijke belevenis van mijn grootouders”.

In 2004 zetten we die traditie verder en kozen we als onderwerp: “Hoe opa en oma kermis vierden”.

Het was de bedoeling dat de kinderen van het zesde leerjaar hun grootouders laten vertellen over het vieren van kermissen vroeger en dat zij één of meer verhalen van hun grootouders in een opstel, reportage of dagboekfragment neerschreven.

We lieten de kinderen op zoek gaan naar de aangename kant van het leven van hun grootouders...

Alle basisscholen van het Land van Nevele werden uitgenodigd om aan de wedstrijd deel te nemen. Vijf scholen stuurden ons opstellen in: de Vrije Basisschool Hansbeke, de Gemeenteschool Landegem, de Gemeenteschool Nevele, de St.-Gerolfschool Merendree en de St.-Vincentiuschool Nevele. De jury die bestond uit de dames Trui Galle, bibliothecaris in Deinze, en Tineke Haeck, waarnemend bibliothecaris in Landegem, bekroonden unaniem de opstellen van: Hansbeke: Marieke Bresseleers (Vrije Basisschool Hansbeke), Thijs Vandenbussche (Gemeenteschool Landegem), Tineke Seys (Gemeenteschool Nevele), Thomas Bonami (Sint-Gerolfschool Merendree) en Brecht Notteboom (Sint-Vincentiussschool Nevele)

Redactie

Antwerpen, 7 juni 1926

Lieve Angelina,

Zoals beloofd schrijf ik je deze brief om te vertellen over mijn belevenissen op en rond de Sinksenfoor. Net als ieder ander jaar begon de drukte al op woensdag toen moeder het huis van boven naar onder begon te schrobben en te boenen met het oog op het bezoek van zondag. Niemand was nog veilig in huis want wie binnen moeders gezichtsveld kwam, kreeg de opdracht om één of ander op te ruimen. Vader zat stil in een hoekje, veilig achter zijn krant want hij weet dat moeder op zo'n dag echt wel wat zenuwachtig kan zijn. Vrijdag stond in het teken van boodschappen doen en het nakijken van de zondagse kleren. Je begrijpt dat ik dat een stuk leuker vond.

Ik heb de jurk die ik voor Pasen kreeg wat opgesmukt met een nieuwe strik. Het zag er echt aardig uit maar mijn oudste broer moest natuurlijk weer wat pesten en zeggen dat alle jongens erin zouden blijven haperen. En omdat ik zo begon te blozen moest iedereen nog hard lachen op de koop toe. Zaterdagmiddag heeft moeder het mansvolk de deur uitgewerkt met de mededeling dat het toch zo'n mooi weer was (dat was niet waar) en dat ze maar eens moesten kijken of de foor al bijna stond.

Lieve vriendin, wat was ik graag met vader en de jongens meegegaan, maar dat mocht niet want ik ben nu meer dan oud genoeg om te helpen in de keuken. Er moest natuurlijk een hoop gekookt worden: koninginnehapjes als voorgerecht, tomatensoep met balletjes, gebrad met groentenkrans en kroketjes, vruchtensla en gebak. Eliza, mijn oudste zus die nu bijna afstudeert als huishoudregentes, is een echte keukenprinses. Haar gebak ziet er zo mooi uit en is zo lekker dat wij (moeder, Marie, mijn jongste zus en ik) stiekem van haar taartjes hebben gesnoept. Dat was niet zo erg want er was toch te veel. Zaterdagavond heeft iedereen zich grondig gewassen en de vrouwelijke helft van de familie zat met krulspelden in het haar. Het weer leek deze avond niet zo best en daarom smeekten wij de goede God om ons morgen toch mooi weer te geven.

Vader kon het, zoals andere jaren, niet laten ons erop te wijzen dat kermis niet alleen maar plezier en vermaak was. Kermis, zei hij, komt van Kerkemis en dat was een grote ceremonie bij de inwijding van een nieuwe kerk. En elk jaar werd dat herdacht. Er mocht niet gewerkt worden en de mensen hadden de plicht om de mis bij te wonen. En, zei vader, waar veel volk bijeenkomt, daar wordt geld verteerd en dan komt ook de speelman

langs. De speelman! Lieve vriendin, de Sinksenfoor is wel wat meer! Zondag was het dan zo ver. Eerst gingen we naar de hoogmis. Het zonnetje straalde en wij blijkbaar ook want moeder keek haar kroost met grote tevredenheid aan. Na de mis ging vader met de jongens eens langs in het 'Volkshuis' en de vrouwen repten zich vlug naar huis om de tafel te dekken en ons bezoek te verwelkomen. Ons huis was wel wat te klein voor zoveel volk maar er werd veel gepraat en gelachen en de feesttafel werd alle eer aangedaan.

Zo tegen half drie begon het jonge volkje wat zenuwachtig te worden want wij wilden natuurlijk zo snel mogelijk naar de kermis. Lieve Angelina, wat liep er een massa mensen op de Sinksenfoor! En wat een attracties! Laat mij jou vooral over iets heel nieuws vertellen. De Rups! Het lijkt op een treintje dat steeds maar rondjes rijdt maar dan heel snel. Er zit geen dak over de zeteltjes heen maar onder het rijden klapt er wel een tentzeil over je heen zodat je helemaal in het donker zit!!! En de meisjes maar gillen. Er waren natuurlijk ook jongens en sommigen (mijn oudste broer bijvoorbeeld) gingen naast een meisje zitten op wie ze een oogje hadden. En geloof mij maar: toen het tentzeil terug naar boven klapte bloosde mijn broer en zijn uitverkoorne ook.

Marie en ik vonden de carrousel ook erg leuk terwijl mijn vader zoals altijd bulderde van het lachten in de spiegeltent. Eliza ging langs bij de waarzegster en ze straalde toen ze buiten kwam. Er was haar verteld dat ze binnen het jaar de prins van haar dromen zou ontmoeten en daarna met hem trouwen. Maar als je het mij vraagt kent ze hem al lang en het is François van om de hoek, de zoon van de onderwijzer.

Het oliebollenkraam konden wij niet zomaar voorbij laten gaan en nog geen minuut later zat iedereen onder het poedersuiker maar de oliebollen waren heerlijk. We kregen er dorst van en gingen iets drinken in café "Den Gouden Handschoen". Daarna slenterden wij tot het donker werd langs de tent waar er gebokst werd, langs het museum Spitznen (maar daar mochten wij niet in, te vreselijk weet je) de molentjes, het ponyparcours, de hoge schommel, het schietkraam en nog zoveel meer.

Ik vond het de mooiste kermis die ik ooit gehad heb en ik hoop dat je een beetje kon meegenieten maar vergeet niet dat je ook verslag moet uitbrengen van de kermis in Hansbeke volgende maand!

Je hartsvriendin,
Charlotte De Koninck

Marieke Bresseleers, Vrije Basisschool Hansbeke

Toen mijn oma nog jong was, en dat is héél lang geleden, want zij is al bijna 87 jaar, duurde de kermis vijf dagen. Het begon op zondag. Dan kwamen de ooms en tantes op bezoek. Ze dronken koffie en aten taart, die voor één keer van bij de bakker kwam. Dat waren een confituurtaart, een appeltaart en een biscuittaart. Op andere zondagen tijdens het jaar bakten de mensen hun taarten zelf. De kinderen kregen wat zakgeld van de ooms en tantes en van hun ouders om naar de kermis te gaan. Hoeveel oma kreeg, weet ze niet meer, maar het was volgens haar wel heel weinig. Er waren toen ook nog centiem en kwartjes. Op de kermis kochten ze oliebolletjes en zaten op de attracties. Er was een molentje met auto's en fietsen voor de kleinsten, een paardenmolen en schommels voor de groten en botsauto's voor de oudsten. Die schommels zagen eruit als kleine gekleurde bootjes. Als je heel lang en wild had geschommeld was het alsof je echt in een boot had gezeten. Je was zelfs een beetje zeeziek.

Terwijl de kinderen op de kermis waren, gingen de volwassenen naar de herberg om een pint te drinken, te kaarten en te biljarten. Er was ook een "wielerkoers" op zondagnamiddag en 's avonds was er een "bal".

De maandagmorgen was er een "dienst" voor de overledenen van het dorp. De woensdag was de dag van de grote "koers", de markt en de veeprijskamp. Op dinsdag en donderdag kon je gewoon op de attracties zitten.

In die tijd gingen vooral de werkmensen en de mensen die in het dorpscentrum woonden naar de kermis. De boeren vierden ook wel kermis, maar deden dat meer thuis met de familie. De oude mensen spreken dan ook van "de goede oude tijd", maar zo kermis vieren lijkt mij toch maar niets. Geef mij maar onze kermis van nu. Daar valt tenminste nog wat te beleven!

Thijs Vandenbussche, Gemeenteschool Landegem

Naar de kermis met jeugdige oma.

"Mama, mag ik naar de kermis?" vroeg m'n oma op een zagheden manier. KLETS! De kaak van m'n oma zag rood en gloeide omdat haar mama met een rauwe, stinkende vis in haar gezicht had geslaan. "Je weet dat ik niet van kindjes hou die heel de tijd zagen aan m'n oren", zei mama met een hete pan in haar hand.

Mijn oma was een jaar of 10 en woonde in Blankenberge aan de zee, samen met haar ouders en haar drie broers.

Naar de kermis gaan was het leukste avontuur volgens mijn oma. De zon-

dag moest ze mee aardappelen gaan oogsten op het veld van boer Charles, dat was toch iets minder avontuurlijker. Ze wou naar de kermis, maar zagen hielp niet, maar braaf zijn wel. Mijn oma was heel gelukkig toen ze hoorde dat ze naar de kermis mocht. Er werd maar drie keer in het jaar een kermis gehouden. Samen met vrienden trok m'n oma naar de kermis in Varsenare. Je zou niet direct zeggen dat het een kermis was, want er stonden maar een stuk of drie kleine kraampjes op het dorpsplein. Mijn oma is een speciaal ras. Bij zaklopen kwam ze nauwelijks met haar hoofd boven de zak uit en toch was ze altijd de eerste. Er waren geen prijzen te verdienen, er waren ook geen oliebollen, maar er was wel lekker, zoet koekebrood. De brave kinderen mochten eerst aanschrijven, de sloebertjes mochten achteraan in de rij wachten (volgens mij stond mijn oma meestal achteraan!). Mijn oma nam aan alle spelen deel, zoals, slingeren, in een bootje om ter eerst aan de overkant roeien, krullebolling en pluimbolling. Pluimbolling is een spel met een bal en een pluimpje. Het is de bedoeling dat je met de bal het pluimpje omver rolt. Niet echt iets voor m'n oma. Steeds als ze de bal wou rollen, viel ze met haar gezicht voorover in het zand. Na het spel had mijn oma een rode kaak, nu viel het minder op dat ze een stinkende vis tegen haar kaak had gekregen!

Tegen de avond moest ze op tijd thuis zijn, anders kreeg ze misschien nog een rauwe biefstuk tegen haar hoofd!

Toen haar mama een nachtzoen kwam geven, zag je mijn oma met twee rode kaken en een rood hoofd!

Tineke Seys, Gemeenteschool Nevele

“Vroeger werd kermis heel anders gevierd dan vandaag de dag”, was de eerste zin die oma me toevertrouwde.

Ik werd op slag nieuwsgierig naar haar verhaal...

Onder het woord kermis verstond onze familie niet: op de molentjes zitten, je ziek eten in oliebollen of rondhangen tussen de kraampjes, waar de jeugd van nu wel voor te vinden is.

Bij ons bestond de traditie eruit om iedereen van de familie uit te nodigen op een stukje taart en een glaasje wijn.

Kermis werd vooral thuis gevierd moet je weten. De taart werd, in tegenstelling tot nu, zelf gemaakt door mijn moeder. Nu ga je doodgewoon om

de taart die je besteld hebt. Maar vooraleer iedereen bij ons kwam eten, drinken en het gezellige samenzijn van de familie wou meemaken, gingen we naar de kerk. We waren een erg religieuze familie. Dit strenge familiegebruik vond elk jaar telkens op 6 juli plaats, deze dag staat in het teken van de Heilige Godelieve, welke ons beschermde tegen vervelende keel- en oogkwalen.

Zoals ook nu ieder kind uitkijkt naar deze dag, beschouwde men deze dag als een feestdag, een plezante feestdag vieren in het bijzijn van je familie, leuk toch! Vroeger steunde het kermisgebeuren vooral op een christelijke peiler, nu is het allemaal zo commercieel geworden.

Eigenlijk zou ik de kermis toch liever zien zoals vroeger, waarom geld uitgeven aan de tienerclub als je eens kan samenzijn met je naaste familie.

Thomas Bonami, Sint-Gerolfschool Merendree

Hoe mijn mémé kermis vierde...

Toen ik aan mijn mémé vroeg: hoe vierden jullie kermis toen je klein was, moest ze al eens goed nadenken. Mijn mémé is 76 jaar. Als je kan rekenen was ze 12 jaar toen de oorlog uitbrak, ze was 16 jaar toen de wapens neergelegd werden. Maar dan was er nog veel armoede.

Mijn grootmoeder kwam uit een landbouwersgezin met 12 kinderen. Na de oorlog verhuisden ze van Oedelem (Beernem) naar Mullem (Oudenaarde) naar een grotere hofstede.

Haar mooiste jeugdijaren gingen niet voorbij zonder zorgen. Haar vriendenkring van op school moest ze achter laten door de verhuis. Het was te ver om er regelmatig naartoe te gaan, want alles moest te voet of met de fiets gebeuren. Verder moest iedereen veel meehelpen op de boerderij voor het dagelijks brood. Mijn mémé moest de melk karnen tot boter en deze moest ze dan met de fiets naar de markt brengen en daar verkopen. Verder werkte ze veel op het land met haar broers en zussen. Toen de broers hun legerdienst vervulden namen de andere kinderen hun taak over. Er moest hard gewerkt worden voor een beetje geld en het geld dat er was kon zeker niet gespandeerd worden aan verzet en vertier.

De zondag zag er als volgt uit: de zondagmorgen naar de mis gaan, eten klaarmaken voor 's middags, de afwas helpen doen, een beetje rusten, naar het lof gaan en nadien werden er thuis regelmatig pannenkoeken of wafels

gebakken op de Leuvense stoof. Je moet nu niet denken dat ze zich ongelukkig voelde want in zo'n groot gezin is er wel altijd wat te beleven. De oudsten speelden met de kleinere broers en zussen. Mijn grootmoeder was de zesde in de rij.

Toen mémé al een beetje geïntegreerd was op de nieuwe parochie mocht ze eens mee naar de kermis gaan 'kijken'. Ze herinnerde zich nog dat ze eens met een vriendin op een schommelboot gezeten heeft. Eén keer heeft ze op de autoscooter gezeten, toen was ze al 20 jaar. Er was ook een soort draaimolen waar de zitjes per 2 waren ingedeeld, toen hij draaide kwam er een soort doek naar beneden en iedereen zat dan in het donker, dan was er een gegil van jewelste.

In die tijd lag het accent dus veel meer op zorgen voor het dagelijks brood en op de beleving van het christelijk geloof dan op de ontspanning en de vrije tijd.

Brecht Notteboom, Sint-Vincentiuschool Nevele

VERSLAGEN

Zondag 8 februari 2004 in de Sportzaal te Vinkt voordracht door de heer Yvan Vandenbrande over: “Het dagelijks leven tussen de twee wereldoorlogen” - Statutaire vergadering. 75 aanwezigen.

Yvan Vandenbrande is gewezen gemeentesecretaris van Deinze en auteur van het boeiende boek “Vinkt tussen de twee wereldoorlogen” waarvoor hij een aanmoedigingsprijs kreeg van de Cultuursponsering KBC. Dit boek gaat wel over het Vinktse leven maar hetzelfde deed zich voor in honderden andere Vlaamse plattelandsdorpen. Daarom hebben we de heer Vandenbrande uitgenodigd om te spreken over “Het dagelijks leven tussen de twee wereldoorlogen”.

Vandenbrande bezit een meeslepende vertelstijl en brengt in zijn voordracht historische feiten in een ongekuiste tot de verbeelding sprekende volkstaal. Vandenbrande is geboren in 1927 en heeft voor een deel het leven tussen de twee wereldoorlogen zelf beleefd. Zijn verhalen geven op een treffende manier een mentaliteit weer van het dorpsleven zoals het vroeger was en nu bijna verloren is gegaan. De solidariteit van de dorpsgemeenschap kreeg de passende aandacht en het kerkelijk leven van de dorpingen werd met het nodige inlevingsvermogen verteld.

Na de lezing vond de jaarlijkse statutaire vergadering plaats waarop Patrick Tuytschaever als nieuw bestuurslid door de aanwezigen werd aanvaard. Patrick kon zelf wegens gezinsactiviteiten niet aanwezig zijn, maar stuurde zijn geloofsbriefjes aan het bestuur. Hieruit geven we u enkele treffende paragrafen weer.

Als Nevelaar was en ben ik nog steeds fier dat deze kring er steeds voor zorgt dat de lokale geschiedenis van Nevele en zijn buurgemeenten regelmatig aan bod komt; hetzij door publicaties, hetzij door de bibliotheek of door activiteiten van de kring op zelf.

Na een vijftal jaren van opzoeken in archieven en heemkundige kringen, kan ik jullie kring naar waarde schatten en vind ik dat jullie terecht mogen fier zijn op de bereikte resultaten en publicaties. (...)

Tenslotte wil ik nog iets vertellen over mezelf zodat jullie weten ‘welk vlees in de kuip’ jullie gaan krijgen.

Ik ben gehuwd en heb drie kinderen, van wie ééntje nog niet schoolplichtig

en die houdt me zowat gekluisterd aan de thuisbasis terwijl vrouwlief gaan werken is. Ik werk in een ploegensysteem in een controlekamer van een electriciteitscentrale. Meestal is het drie weken werken en de drie daaropvolgende weken ben ik dan thuis. In die drie weken thuis heb ik dan de gelegenheid om grotere werken in huis te doen en naar het archief te trekken. Meestal is het zo geregeld dat mijn vrouw gaat werken als ik thuis ben en ben ik dan van dienst als babysitter en huisman. En omdat de jongste nog niet naar de school gaat, ben ik, zoals de laatste twee jaren, iets te weinig naar mijn goesting op archiefbezoek kunnen gaan. Maar dat gaat wellicht veranderen dit jaar. En tot mijn spijt moet ik bekennen dat ik in 2003 niet in de bibliotheek van onze kring ben geweest. (...)
Ik hoef jullie wellicht niet te vertellen dat ik gebeten ben door de familie-kunde- en heemkunde-microbe.

Met de traditionele boterham met kaas werd de vergadering in een gezellige sfeer afgesloten.

J.L.

Dinsdag 23 februari 2004: Nacht van de geschiedenis te Nevele - 80 aanwezigen

Op dinsdag 23 februari werd de Nacht van de Geschiedenis georganiseerd in Nevele. Ditmaal deed het Davidsfonds een beroep op de heemkundige kring "Het Land van Nevele". Wij stelden voor om een lezing te laten houden over het kasteel van Nevele door ons bestuurslid Hugo Schaeck die al tijdens de Open Monumentendag 2002 met dit kasteel en zijn eigenaars kennis had gemaakt.

De eigenaars, de heer en mevrouw Jules Schelstraete, reageerden ook deze keer zeer enthousiast op ons voorstel om hun woning open te stellen voor het publiek en boden zelfs de bezoekers een receptie aan!

De voormalige kapel van het vroegere klooster kon ternauwernood de grote groep geïnteresseerden, zo'n 80 personen, opvangen.

Na de uiteenzetting over de geschiedenis van het eerste kasteel van de heren van Nevele, was er een rondleiding. De groep bezoekers moest gesplitst worden en gelukkig was er archeoloog Luc Bauters om een deel van de ronde op zich te nemen. Uiteraard werden de 900 (?) jaar oude vestingsmuren belicht.

Tijdens de receptie werden door het DF aan de eigenaars en aan de spreker waardevolle boeken geschonken.

Een prettige anekdote was, dat de beide “kasteelheren” van het historische Land van Nevele er aanwezig waren: de heer Jules Schelstraete (rechts), eigenaar van de eerste verblijfplaats van de heren van Nevele (tot 1387) en graaf Juan t’ Kint de Roodebeke (links), eigenaar van het kasteel van Ooidonk, waar de heren van Nevele na 1387 verbleven.

Onze bestuursleden Eddy Verstraete en Julien Scherpereel ondersteunden met hun technische kennis het welslagen van deze avond.

H.S.

Zondag 30 mei en maandag 31 mei 2004: tentoonstelling over de “De schuttersgilden in het Land van Nevele” in de gewezen cichoreibranderij Buysse-Loveling te Nevele.

Op de tentoonstelling “**De schuttersgilden in het Land van Nevele**” werd met oude foto’s, dia’s, filmpjes, documenten en voorwerpen het rijke schuttersleven in herinnering gebracht.

Op zaterdag 29 mei 2004 werd de tentoonstelling geopend in aanwezigheid van graaf ‘t Kint de Roodenbeke, voorzitter van de Europese Gemeenschap der Historische Schuttersgilden, de burgemeester van Deinze, enkele schepenen en gemeenteraadsleden van Nevele, verscheidene bestuursleden van de meewerkende schuttersverenigingen en een vijftigtal leden van de heemkundige kring “Het Land van Nevele”.

In zijn openingswoord dankte voorzitter Jan Luysaert de schuttersgilden uit het Land van Nevele voor hun medewerking, de gemeentebesturen van Nevele en Deinze voor hun logistieke steun, de provinciale uitleendienst, en notaris en mevrouw Duerinck voor hun gastvrijheid.

Maar vooraleer de historiek van de schuttersgilden in het Land van Nevele te schetsen, had de voorzitter nog een verrassing in petto. Ons oudste bestuurslid Irène buysse is namelijk 80 jaar geworden en zij werd met bloemen en woorden gehuldigd.

Op de ledenlijst van 1 juni 1971 staat voor het eerst de naam van juffrouw I. Buysse, Knokstraat 12 in 9855 Poeke vermeld. Ze werd toen samen lid met o.m. de Hansbekenaar Dolf Van de Sompel en de Landegemse kunstschilder en etser Antoon Van Hoecke. Er kwam dat jaar goed volk binnen! En inderdaad het bewijs is er, want reeds op 1 januari 1972 maakte zij deel uit van ons bestuur. Dat is inmiddels meer dan 32 jaar geleden.

Een van haar eerste grote prestaties kwam er op 5 september 1976. Op initiatief van de heemkundige kring “Het Land van Nevele” en vooral van ons bestuurslid Jozef Van de Castele, werd in dat jaar een gedenkplaat onthuld aan het ouderlijke huis van de Poekse priester-dichter en leerling van Guido Gezelle Hendrik Van Doorne. Het welslagen van deze herdenking mag in grote mate worden toegeschreven aan de inzet van Irène Buysse. Zij nam de leiding op zich van de werkgroep die de feestelijkheden voorbereidde en organiseerde. Zij heeft in deze werkgroep heel veel werk verzet, was voortdurend in de weer en heeft toen voor hâar Poeke niet alleen ber-

gen maar ook mensen verzet.

Toen vele jaren later het ouderlijk huis van Van Doorne werd afgebroken en de aannemer deze bronzen herdenkingsplaat als zijn eigendom beschouwde, heeft Irène Buysse om zo te zeggen eigenhandig die plaat uit het bouwpuin gered en ze aan de kerkmuur van Poeke laten bevestigen.

Maar ook in de volgende jaren konden we op haar spontane medewerking en inzet een beroep doen. In de voorbije 32 jaar trokken we verscheidene keren naar Poeke om er een lezing te organiseren. Telkens kon Irène Buysse ons tegen de laagste prijs een goed verwarmde zaal aanbieden. Daarmee weten we dat zij zowat de spil is waarrond het verenigingsleven in Poeke al meer dan 50 jaar draait.

Ook na de fusie van de gemeenten waarbij Poeke bij Aalter werd gevoegd, zorgde zij ervoor dat Poeke niet stikte in de omhelzingen van het grote Aalter. Op onze Sinksententoonstellingen die we voor het eerst in 1995 organiseerden, is Irène Buysse steeds op post, hoewel ze meestal samen met andere bestuursleden en hun echtgenote onopvallend in de keuken de receptie in goede banen helpt leiden. Vandaag halen we Irène uit de keuken naar het podium om haar te vieren met haar 80e verjaardag. Met bloemen en een gedenkbord waarop haar ouderlijk huis is afgebeeld, wensen we haar nog vele gezonde jaren toe.

Historiek van de schuttersgilden in Vlaanderen

De schuttersgilden ontstonden in Vlaanderen eind 13e, begin 14e eeuw. Het waren groepen burgers die van hun plaatselijke vorst of van de gemeentelijke overheid de toelating kregen om met wapens te oefenen. In die tijd was dat uitsluitend de handboog of kruisboog.

De handboogschutters in onze dorpen vinden hun oorsprong in deze Middeleeuwse schuttersgilden.

De handboogschutters schoten aanvankelijk naar een wip die uit de galmgaten van de kerktoren stak. Doordat de pijlen soms schade aanrichtten aan de toren of aan het dak van de kerk - vaak waren het strooien daken - verhuisde de wip naar de plaatselijke windmolen. Maar ook hier veroorzaakten de pijlen vaak schade aan de houten molens. Een volgende stap bestond in het oprichten van een vrijstaande gaaisprange of wip die aanvankelijk op het dorpsplein stond. Maar ook dat was niet zo veilig en dus verhuisde de wip naar een weide buiten het dorpscentrum.

Na de middeleeuwen verloren de handboogschutters door de evolutie van

de bewapening hun militaire betekenis en ze hadden alleen nog een folkloristische en feestelijke betekenis.

De gildeleden bestonden vaak uit leden van voorname families die van vader op zoon de gilde in stand hielden. Dit is in het Land van Nevele duidelijk merkbaar bij het overlopen van de ledenlijsten.

Aanvankelijk hadden de gilden nauwe banden met de kerk, soms hadden ze een eigen altaar in een zijkapel, ze stapten mee in de processies en bij het afsterven van een gildebroeder droegen een aantal schutters de kist in de lijkstoet. Ook werden alle afgestorven leden herdacht in een jaarmis.

Een belangrijke activiteit van de gilde is het koningsschieten; wie de oppergaai afschiet is koning. Hij ontvangt dan de gildebreuk die een imitatie is van de ordekettingen zoals “Het Gulden Vlies” en die typisch waren voor middeleeuwse genootschappen. Tot besluit van het koningsfeest stappen de gildebroeders in stoet naar het gildehuis voor een feestelijk koningsmaal.

Naast de koningsschietingen hebben er ook speciale prijschietingen plaats waaraan de schutters van andere gilden mogen deelnemen. De prijzen bestaan dan meestal uit een tinnen of aarden schotel, sierborden, glazen of zilveren bestek.

In het Land van Nevele zijn nu nog enkele oude schuttersgilden actief en kennen een groot ledenaantal.

Van enkele gilden weten we met zekerheid dat ze al bijna 300 jaar bestaan; zo werd de schuttersgilde Sint-Sebastiaan uit Merendree in 1717 gesticht. De Sint-Sebastiaansgilde van Nevele werd in 1756 gesticht. Andere gilden zijn jonger, maar mogen toch fier zijn op een verleden van bijna 150 jaar. Hiertoe rekenen we de handbooggilde van Poeke en Lotenhulle, de schuttergilde Willem Tell uit Merendree en de schuttersgilde van Bachte-Maria-Leerne.

Historische schets van de schuttersgilden uit het Land van Nevele

Merendree

Koninklijke Handbooggilde “Sint-Sebastiaan”

Op 5 februari 1717 werd te Merendree een handbooggilde gesticht door Willem le Poyvre, heer van Merendree-Vinderhoute. In amper één jaar tijd telde de gilde meer dan 200 leden. In de Franse Tijd werd de gilde afgeschaft. In de loop van 1824 besloten enkele leden van de afgeschafte gilde de schuttersgilde nieuw leven in te blazen. Op 21 november 1824 werd burge-

meester Joannes d'Huyvetter als hoofdman aangesteld.

Als gevolg van de Belgische Omwenteling werd Joannes d'Huyvetter, wellicht omwille van zijn orangistische opvattingen, vervangen door J.F. Delehaye lid van het Nationaal Congres en woonachtig in Merendree. Tijdens de oorlogsjaren 1914-1918 werden er geen schietoefeningen gehouden want de Duitse bezetter had bevel gegeven om alle bogen in te leveren. In 1934 werd de gilde "koninklijk" en noemde zich van toen af "Koninklijke Handboogmaatschappij Sint-Sebastiaan - Merendree". Dit jaar bestaat de gilde dus 287 jaar!

Koninklijke Handboogmaatschappij "Willem Tell"

Onenigheid leidde in 1883 tot de oprichting van een nieuwe maatschappij onder de naam "Willem Tell". Twaalf jaar later, in 1895 telde de concurrent "Sint-Sebastiaan" maar elf leden meer.

Beide schuttersgilden kwamen na de Eerste Wereldoorlog gehavend uit de strijd, en toch laaiden de twisten weer op. Uiteindelijk werd in 1922 een definitieve vrede gesloten. Verscheidene schutters zijn nu zelfs lid van beide maatschappijen. In 1971 kreeg de schuttersmaatschappij de titel "koninklijk".

Bachte-Maria-Leerne

Graaflijke Handbooggilde St.-Sebastiaan - Eendracht van Ooidonk

Vermoedelijk in 1866 werd in Bachte-Maria-Leerne een St.-Sebastiaansgilde opergericht die als kenspreuk "De eendracht van Oydonck" aannam.

In 1937 werd door toedoen van pastoor Baziel De Craene en met materiële steun van graaf Juan t' Kint de Roodenbeke, grootvader van de huidige graaf, een nieuwe schuttersmaatschappij gesticht onder de benaming "De Eendracht van Ooidonk".

Toen pastoor Baziel De Craene in 1939 naar Merendree werd overgeplaatst, ging de gilde snel achteruit en werd omstreeks 1950 opgedoekt.

In 1993 werd de maatschappij opnieuw opergericht door Dany De Vetter, Johan Van Hee, Marc De Weirt en Stefan Maertens.

Graaf Juan t' Kint de Roodenbeke, voorzitter van de Europese Gemeenschap der Historische Schuttersgilden patroneerde dit gebeuren en liet de eerste handboogschieting op open staande wip in de tuin van zijn kasteel plaatsvinden.

Sedert 27 mei 1995 mag de gilde de titel "graaflijk" dragen.

Lotenhulle-Poeke

De Handbooggilde Sint-Sebastiaan

De Handbooggilde Sint-Sebastiaan werd in 1851 te Poeke opgericht door baron Constantin-Adolf de Preud'homme d'Hailly die de eerste hoofdmann van de maatschappij werd; notaris Joseph De Keyser werd deken, August Pypaert uit Vinkt werd secretaris. Dokter Bruno Slock uit Ruiselede was de eerste koning van de pas opgerichte gilde die uit een elitair gezelschap bestond uit de omliggende gemeenten. Het gildehuis bevond zich in herberg "De Galleye" die ook dienst deed als gemeentehuis. De gilde was liberaal getint en de voertaal was Frans. De wip stond opgesteld achter het kasteel in het park.

In 1864 werd er nog een tweede schuttersgilde vermeld de *Société de l'Union* met als voorzitter Alfred de Preud'homme d'Hailly (zoon van de baron). De hertog van Brabant was erevoorzitter en de graaf van Vlaanderen was deken van deze maatschappij.

In 1872 verhuisde de wip van de Société de l'Union naar een terrein achter het Klein Kasteelke in de Knokstraat. De St.-Sebastiaansgilde verhuisde naar een terrein in Lotenhulle langs de Breestraat. In 1883 werd Cyriel Buysse lid van de St.-Sebastiaansgilde en in 1887 schoot hij zich tot koning. Hij bleef lid tot 1895.

In 1893 diende zich een nieuwe schuttersgilde aan: Sint-Sebastiaan de Vrije Schutters; hun lokaal bevond zich in herberg "De Smisse" op de Kleine Plaats.

De handbooggilde van de Vrije Schutters van Lotenhulle werd opnieuw opgericht op 16 juni 1912. De eerste voorzitter was gemeensecretaris Eduard Schelstraete, ondervoorzitter was Charles Kindt en als schrijver fungeerde Oswald Maenhout. Volgende personen waren de eerste leden: H. Vercruysse, August De Groote, Edmond Waelput, Cesar Van Der Bauwheede, Jules, Arthur en Oscar De Meyer, Leon Quequin, Alfons Lambert, Ernest Van Yperen, Alfons Van Den Braembussche en Jan De Schrijver.

De gilde gaf altijd prijssschietingen ter gelegenheid van de Lootse kermissen op de gaaisprangweide in de Breestraat. Het gildelokaal was gevestigd in herberg "Het Brouwershof" bij de kinderen De Meyer op de Kleine Plaats. Op 17 oktober nam de Duitse bezetter als wraak in Lotenhulle de gemeentesecretaris Eduard Schelstraete, de bekende wielrenner Marcel Buysse en

Adolf Van De Kerckhove en Ivo Claeys gevangen. Marcel Buysse wist te ontsnappen, de anderen mannen werden gefusilleerd.

Na de tragische dood van Eduard Schelstraete werd Cesar Van Der Bauwheede tot voorzitter van de schuttersgilde verkozen. Charles Kindt werd opgevolgd door Oscar de Meyer en Georges Hulin de Loo aanvaardde het ere-voorzitterschap.

Tussen de twee wereldoorlogen groeide de gilde Sint-Sebastiaan Vrije uit tot een bloeiende vereniging, die regelmatig konings- en prijsschietingen hield.

Na de Tweede Wereldoorlog werd de vooroorlogse traditie verdergezet. Bekende gildeleden waren: Gustaaf Debbaut, Henri Pauwels, August, André en Albert De Groote, Jozef en Kamiel Van Der Bauwheede, Alfons, Michel en André Lambert, Pol Bultinck, rijkswachtcommandant De Simpelaere, de notarissen A. Herteleer en R. Verstraete, Jozef en Georges Verbanck, Jules De Clercq, Arthur Van De Walle e.a.

In 1927 mag de gilde zich koninklijk noemen.

In 1955 waaide de oude gaaisprange in de Breestraat om tijdens een onweer. De meeste leden van de gilde waren op dat moment oude mensen aan het worden en niemand had aanvankelijk de moed een nieuwe gaaisprange herop te richten.

De man die nieuw leven blies in de handbooggilde was Georges Verbanck. In 1960 liet hij een nieuwe gaaisprang oprichten langs de kerkwegel achter het hoevetje van Theofiel Baetslé in de Poekestraat. Daar schoten de “Vrije Schutters” onder leiding van hun nieuwe voorzitter Georges Verbanck tot in 1977. Het gildelokaal was gevestigd in herberg “Het Duivenlokaal” bij bestuurslid Ernest Verschaeve op de Kleine Plaats.

In 1978 verhuisde de wipweide naar het nieuwe sportterrein langs de Breestraat. De gilde beschikt er over twee munitiepippen. Voorzitter Georges Verbanck vierde in 1990 tegelijk zijn diamanten jubileum als handboogschutter en zijn 30-jarig voorzitterschap van de gilde.

Poesele

Vermoedelijk zal er te Poesele in vroegere tijden een schuttersgilde bestaan hebben; in ieder geval vinden wij in een gemeenterekening van het einde van de 17e eeuw de volgende aantekening:

“Item betaelt aen Jan-Baptiste D’Hanens, acht grooten over de leverynghe van eene tonne bier, by hem geleverd ten dienste van de prochie, ende voor

de schutters op Ste. Laurens dagh ten jare 1699, par ordonnatie ende quit-tantie van de, vii Octobre ende v Novembree 1699.” (Fr. De Potter en Jan Broeckaert, Geschiedenis der gemeente Poesele, 1867.)

Vanaf omstreeks 1860 vinden we in de ledenlijsten van de Sint-Sebastiaansgilde te Nevele voor het eerst namen terug van leden die niet uit de gemeente Nevele afkomstig zijn, daaronder enkele Poeselaars.

1860 - 1871: Jean-Baptist Van de Voorde, molenaar.

1864 - 1876: Jan Bafort, fabrikant.

1864 - 1873: Karel-Lodewijk De Mulder, landbouwer.

1872 - 1908: Theodore De Meyer

1881 - 1901: Jean-Baptiste De Boever

1905 - 1933: Jules De Waele

1909 - 1910: Oscar De Meyer (vertrokken naar Amerika in 1910)

1930 - 1941: August Bauters

1933 - 1943: Aloïs Deolet

1934 - 1964: Walburg De Waele

1935 - 1964: Louis De Walsche

1945 - 1949: Camiel De Keyser

1953 - 1953: Marcel De Witte

1958 - 1960: Roger Cocquyt

1958 - 1975: Camiel Cocquyt

Jan Bafort schoot zich tot koning in 1871 en Theodore De Meyer in 1906.

Walburg De Waele schoot zich tot koning in 1943, 1944 en 1948. Camiel de Keyser was koning in 1946. Walburg De Waele was voorzitter van St.-Sebastiaan van 1940 tot 1946 en ondervoorzitter van 1947 tot 1950.

In de jaren vijftig en zestig was er een schuttersvereniging actief in café Sint-Elooi rechtover de kerk. Deze hield op te bestaan bij de sluiting van het café.

Nevele

De Gentse stadsrekening van 1381 vermeldt dat er 90 Nevelse kruisboog-schutters van Gent naar Kortrijk trokken onder leiding van Symoen Gomaer, deken en van Jan Vranke en Aloys Lampins, banierdragers.

In 1564 wordt de Nevelse handboogschuttersgilde vermeld in een Deins verzoekschrift samen met Gent, Oudenaarde en Tielt. In 1742 vinden we de eerste vermelding van een gildevlag.

De St.-Sebastiaansgilde met als lokaal herberg “De Zwaan” op de markt

wordt voor het eerst vermeld in 1756. De oprichters waren Philips Bekaert, Jan en Pieter Lampe, Frans Van de Cruyssen, Jan-Frans d'Huvelter, Joris Missiaen, Jan Desseyn, Lieven Dujardin, Norbrecht Van Compostelle en Jozef Claeys. De doelen stonden opgesteld achter de herberg.

In 1818 werd de St.-Sebastiaansgilde opnieuw opgericht door Charles-Martin Seriacop, voorzitter, Frans Vanderougstraete, baljuw, en Jacques Fredericq en Bernard Gallens, bestuursleden. Het lokaal was gevestigd bij Jacques Cannoodt in de St.-Jansstraat, rechtover de Kattestraat.

De gilde schafte zich in 1838 een uniform aan, beschreven als "eene groenen jas, eene witte broek en eene zwarte muts".

De Nevelse orgelbouwer Leo Lovaert schoot zich in 1844 tot koning. Hij was lid van 1832 tot 1854.

In 1847 verhuist het lokaal naar herberg "De Roos" bij Armand Van der Cruyssen. Op 13 juni komen tientallen Gentenaars per char-à-banc naar Nevele. Ze hebben hun muziek mee en trekken al spelende Nevele binnen richting de Markt en herberg "De Roos" tot groot genoegen van de honderden nieuwsgierige Nevelaars.

In 1848 werd de wip op de Oostbroek opgericht.

Naar aanleiding van de schieting op 2 april 1849 wordt een luchtbal(lon) opgelaten. Hij was gemaakt in papier door Jan-Baptist Van der Vennet.

Aldemar Camille Van der Cruyssen wordt in 1854 lid van de gilde. Hij was koning in 1867 en 1873 en bleef lid tot 1910.

In 1863 past de gilde haar statuten aan en noemt voortaan Maatschappij van den edelen ridder St.-Sebastiaan met als kenspreuk "elk om het best ofte de nayerige". Het gildelokaal verhuist opnieuw naar de St.-Jansstraat bij L.Claeys, die Cannoodt had opgevolgd, in herberg "Den gouden appel".

Cyriel Buysse wordt in 1883 lid van de St.-Sebastiaansgilde en staat voor het laatst als lid vermeld In 1909.

De St.-Sebastiaansgilde mag zich vanaf 1961 koninklijk noemen.

In 1972 werd Jan Hautekeete Europees jeugdkampioen en keizer van het Meetjesland.

A.B. en J.L.

Tentoonstelling in de kerk van Poesele: “De verering van de Heilige Donatus in Frans-Vlaanderen, Antwerpen en Limburg” van zondag 4 juli tot en met zondag 25 juli 2004 en uitdeling van nieuwe bedevaartvaantjes op zondag 11 juli tijdens de hoogmis.

In hun verweer tegen bliksem, hagel en andere schadelijke natuurelementen kenden onze voorouders vanaf de 17de eeuw nog slechts één beschermheilige: Sint-Donatus. Zijn verering kende een dieptepunt na de Eerste Wereldoorlog maar tijdens de Tweede Wereldoorlog was er op sommige plaatsen een heropleving zoals onder andere te Poesele. Vorig jaar werd in een eerste tentoonstelling de Donatusverering belicht in Oost- en West-Vlaanderen. Dit jaar kwamen Frans-Vlaanderen, en de provincies Antwerpen en Limburg aan de beurt. De tentoonstelling werd bezocht door zo'n 450 bezoekers.

Op 11 juli werden er tijdens de hoogmis van 8 u 30 opnieuw bedevaartvaantjes uitgereikt van de heilige Donatus en dit voor de twintigste keer. Het vaantje op 60 gr wit papier, werd samengesteld door A. Bollaert die gebruik maakte van de afbeelding en tekst van het bidprentje dat in 1960 werd uitgegeven naar een ontwerp van de religieuze kunstenaar Willy Schoon. Het is een rechthoekige driehoek met links de rechte hoek (basis 27 cm, hoogte 15,5 cm). De omkadering is roze, de tekst in lavendelkleur. De afbeeldingen van donderheilige, kerk en molen zijn paars. De oplage bedroeg 130 ex. waarvan er 46 werden uitgedeeld in de kerk. Meer dan vijftig vaantjes werden achteraf bezorgd aan verzamelaars of personen die de kerkdienst niet konden bijwonen.

A.B.

Maandag 8 november 2004: Informatievoormiddag in de gemeentelijke basisschool afdelingen Landegem en Nevele rond het thema “bevrijding” met Daniël Dhooge, André Bollaert en Jan Luyssaert. De kinderen van de school van Landegem maakten hierover dit verslag:

60 jaar bevrijding van Nevele!

Op school lieten we die gebeurtenis niet zo maar voorbij gaan. We kregen de opdracht om een tekening te maken rond het motto: 'Nooit meer oorlog! Leve de vrede!' Onze werkjes werden dan tentoongesteld op 6 november in

het auditorium van de bibliotheek. Er was die dag ook een korte herdenkingsplechtigheid voor de oud-strijders aan het monument op het kerkhof.

Op 8 november kwamen 3 mensen van de heemkundige kring van Nevele vertellen over hoe de bevrijding verliep 60 jaar geleden. Wij dachten dat de Engelsen of de Amerikanen ons bevrijd hadden maar het waren Poolse soldaten die de Duitsers verjoegen. Het was ook niet in de maand november, maar in de maand september dat we bevrijd werden.

Eén van de heren was tijdens de oorlog een jongen van 9 jaar. Hij werd 14 jaar als Nevele bevrijd werd. Die man werd geïnterviewd over hoe het was in het begin van de oorlog, na twee oorlogsjaren en bij de bevrijding. Hier enkele antwoorden die ons bijgebleven zijn:

- De eerste jaren van de oorlog was er op het platteland nog geen armoede, de mensen hadden een tuintje en kweekten zelf groentjes. In de stad was het ellendiger, de mensen moesten rondkomen met eetbonnen. Na twee jaar oorlog was er ook op het platteland armoede. Op school kregen de kinderen een kom soep en een vitamine.
- Speelgoed hadden de kinderen niet, ze maakten zelf hun speelgoed. En weet je wat ze speelden? Soldaatje met een stok als geweer; sommigen vonden een Duitse helm.
- Om vier uur moesten alle ramen afgemaakt worden zodat er geen licht naar buiten kon. Dit was omdat de vliegtuigen zich moeilijker zouden kunnen oriënteren omdat ze dan niet zagen dat ze over een dorpje vlogen.
- 's Avonds, na 10 uur, mocht men niet meer op straat lopen.
- Er zijn V1 en V2 bommen op Nevele gevallen. Zolang men ze hoorde, was er geen probleem. Als het geluid wegviel, wist men dat ze gingen vallen.

Tijdens het interview werden er foto's rondgegeven met een korte uitleg erbij. Kortom het was een tof en leerzame voormiddag.

Op 10 november kregen we een ballon met erop '60 jaar bevrijding Nevele' deze lieten we met z'n allen om 11 uur de lucht in.

*Aurelien, Delphine, Amalia, Tjapke, Evelyn, Norman,
Alexander, Thibau, Jens, Gaëtan
5de leerjaar Landegem*

Mensen van Toen

FOTO UIT DE OUDE DOOS

De zusjes Everaert aan de restanten van Meirelinde in Vosselare

Rosa (onderaan) (°1936) en Maria (bovenaan) (°1927) Everaert, respectievelijk uit Meigen en Vosselare, lieten zich in het begin van de jaren veertig fotograferen aan de restanten van de Meirelinde. Deze eeuwenoude linde bevond zich op de grens tussen Bachte-Maria-Lerne en Vosselare. Meirelinde was te zien vanaf de Vosselarestraat en fungeerde als een rustpunt voor wandelaars. De boom – die volledig was uitgehold - werd vernietigd tijdens een zware storm met blikseminslag in november 1941. Kort nadien werd op dezelfde plaats een nieuwe traaggroeiende linde geplant.

Stefaan DE GROOTE, Bachte-Maria-Lerne

VOOROUDERREEKS VAN MARIA JULIA VERSTRAETE
°Deinze 1874 - †Gent 1929

I. JOANNES VERSTRAETEN

II. JOANNES VERSTRAETEN

° ±1658

†Nevele 27.05.1722

x Hansbeke 29.03.1699 met Elisabeth Van Hijfte

Kinderen:

1. Josephus	°Nevele 17.02.1700
2. Joannes	°Nevele 12.09.1701
	†Nevele 20.03.1706
3. Balduinus	°Nevele 26.03.1703
4. Livina	°Nevele 12.11.1704
5. Anna Maria	°Nevele 21.08.1706
6. Livina	°Nevele 11.05.1708
7. Petrus	°Nevele 28.05.1710
	†Bellem 29.11.1768
	x Nevele 01.07.1731 met
	Petronilla Verplaetse
8. Anna Francisca	°Nevele 25.03.1712
9. Jacoba	°Nevele 25.07.1714
	†Deinze O.L.Vr. 22.06.1782
10. Joannes Baptiste	°Nevele 24.06.1716
	†Nevele 10.01.1718

III. PETRUS VERSTRAETEN

°Nevele 28.05.1710

† Bellem 29.11.1768

x Nevele 01.07.1731 met Petronilla Verplaetse

°Nevele 24.10.1709

†Bellem 25.06.1782

Kinderen:

1. Joanna Catharina	° Bellem 13.04.1734
2. Joannes Franciscus	°Bellem 17.10.1736
3. Catharina	°Bellem 18.12.1737
4. Livina	°Bellem 07.08.1740

5. Maria Anna °Bellem 08.05.1744
 †Nevele 19.03.1791
 x Joannes Van Quickenborne
6. **Carolus Franciscus** °Bellem 27.01.1748
 †Deinze 11.07.1827
 x Waarschoot 07.10.1783 met
 Maria Cat. De Backer
 †Wongerem 10.01.1796, 37 jaar
 xx Nevele 31.05.1796 met
 Maria Joanna Van Gansbeke
7. Bernardus °Bellem 28.01.1750

IV CAROLUS FRANCISCUS VERSTRAETE

- °Bellem 27.01.1748
 landbouwer
 †Deinze 11.07.1827
 xx Nevele 31.05.1796 met Joanna Maria Gansbeke
 °Nevele 01.06.1764
 †Deinze 14.02.1841
 Kinderen uit eerste huwelijk x Waarschoot 07.10.1783 met Maria
 Catharina De Backer
1. Joannes Baptiste °Wongerem 14.01.1789
 2. Petrus °Wongerem 29.12.1790
 3. Joannes Franciscus °Wongerem 20.08.1792
 4. proles anonima °Wongerem 10.02.1794
- Kinderen uit tweede huwelijk met Joanna Maria Gansbeke
1. **Bernardus** °Wongerem 04.06.1797
 †Deinze 02.01.1871
2. Petrus °Wongerem ± 1803
 †Deinze 25.12.1837
3. Charles Louis °Wongerem ± 1805
 4. Constantin °Wongerem 08.03.1801
 †Wongerem 17.01.1807
5. Rosalie °Wongerem
 †Wongerem 3 maand

V. BERNARDUS VERSTRAETE

°Wontergem 04.06.1797

wever, dagloner in 1841

†Deinze 02.01.1871

x Sophia Onderbeke

°Poesele 03.05.1803

Kinderen:

1. Karel Lodewijk °Deinze 06.09.1824, herbergier
2. Blandina °Deinze 04.07.1826
3. Coleta °Deinze 08.10.1828
x Pieter Van der Haegen
°Zomergem
4. Augustus °Deinze 01.11.1830
5. **Joannes Baptiste** °Deinze 10.11.1831
bandwever
†Deinze 23.02.1876
x Maria Mathildis Vandersijppen
6. Augustus °Deinze 26.08.1833
7. Rosalie °Deinze 28.05.1836
8. Mathildis °Deinze 26.06.1838
9. Marie-Louise Ludovica °Deinze 10.02.1841
- 10-11. tweeling naamloos °Deinze 14.12.1842
12. Constantia °Deinze 16.02.1845
13. Franciscus Basilius °Deinze 23.06.1848

VI. JOANNES BAPTISTE VERSTRAETE

°Deinze 10.11.1831

†Deinze 23.02.1876

bandwever

x Maria Mathildis Vandersijppen

°Nevele 06.02.1833

†Gent na 1909

Kinderen:

1. Arthur °Deinze 30.03.1858
2. Adolphe °Gent 1860
3. Hippoliet Verstraete °Gent 12.07.1862, werkman
4. Marie Elodie °Deinze 31.07.1865
†Gent 20.10.1938

5. Emmanuel Alphonse x Gent 03.02.1894 met
Edmundus De Graeve
°Deinze 26.04.1867
†Gentbrugge 05.09.1931
x Ledeberg 06.02.1896 met
Antonia Walgraeve
°01.03.186?
†Gentbrugge 09.01.1942
6. Marie Coleta Anna °Deinze 22.10.1868
7. Petrus °Deinze 28.09.1869, timmerman
x Julia Delval
8. Basil °Deinze 14.01.1872
stoelmakervisa naar Roubaix
14.03.1893
†Deinze 15.08.1909, verdrongen
in de Leie
- 9. Maria Julia** °Deinze 14.05.1874
†Gent 07.06.1929
x Gent 14.11.1906 met
Damien Verbrugge
10. Maria Bertha tweeling met 9
°Deinze 14.05.1874
x De Winter

VII. Damianus Verbrugge
°Ertvelde 25.05.1878
huisschilder
†Gent 17.05.1937

x Gent 14.11.1906 MARIA JULIA VERSTRAETE
Deinze 14.05.1874
†Gent 07.06.1929

Kinderen:

1. Richardus Andreas °Gent 08.05.1907
†Gent 02.09.1907
- 2. Julianus Josephus** °Gent 16.01.1910
†Gent 28.05.1970
x Gent 14.10.1931 met
Esther Van Leeuwen

3. Andreas Rogerius Gent 30.04.1913
 †Gent 28.07.1913

VIII. JULIEN JOSEPH VERBRUGGE

°Gent 16.01.1910
boekhouder, grossier vanaf september 1948
†Gent 28.05.1970

x Gent 14.10.1931 Esther Van Leeuwen

°Landegem 06.04.1905
haarkapster tot 1955
†Gent 21.05.1978

Kind:

1. **Walter**

°Gent 26.06.1932
grossier
x O.L.Tielt 11.07.1956 met
Paula Julia Thys
°Sint-Joris-Winge 04.05.1934
regentes snit en naad

Walter VERBRUGGE, Mariakerke

**Bibliotheek van de heemkundige kring
“Het Land van Nevele”
Hansbekedorp 33, 9850 Hansbeke**

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk elke eerste zondag van de maand van 10 uur tot 12 uur (niet in juli) en na telefonische afspraak met Jan Luysaert (09 371 60 53).

De catalogus op onze tijdschriften *Het Land van Nevele* en *Mensen van Toen* kan ook geraadpleegd worden in de Gemeentelijke Bibliotheek van Nevele, Stationsstraat 20, Landegem

Bibliothecaris

Nele Van Uytsel
bib@landvannevele.com

Bestuur

André Bollaert (secretaris dagelijkse werking)
Irène Buysse
Wim De Clercq
Stefaan De Groote (ondervoorzitter)
Lieven De Ruyck (secretaris tijdschriftadministratie)
Yvonne De Keere
Daniël D'Hooge
Jan Luysaert (voorzitter)
Marcel Michiels
Hugo Schaeck
Julien Scherpereel
Arnold Strobbe (ondervoorzitter)
Eddy Verstraete (penningmeester)

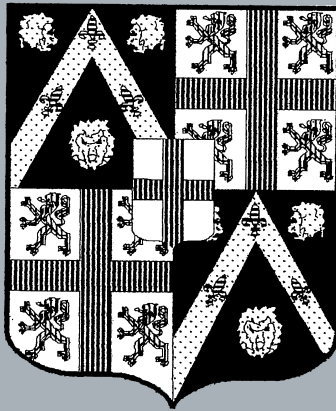
Website

www.landvannevele.com

E-mail

info@landvannevele.com

HEEMKUNDIGE KRING

“HET LAND VAN NEVELE”